

Bond v. Ned. Ond. rw. jz. r3

Atd. Hoora ea Omstreken

de EXAMEN-Idioot

UITGAVE: N.V. DRUKKERIJ DE VOLHARDING
WARMOESSTRAAT 35 - AMSTERDAM - TELEFOON 40516

12058

DE EXAMEN-IDIOOT

OF

DE KINDEREXAMENS
VAN 1928

J. P. J. J. J.

(OVERDRUK UIT: „DE BODE”, ORGAAN VAN DE
BOND VAN NED. ONDERWIJZERS)

1929

UITGAVE BONSDRUKKERIJ „DE VOLHARDING”, WARMOESSTRAAT 35
AMSTERDAM

VOORBERICHT.

Zodra het bekend was, dat het nieuwe Kon. Besluit inzake de toelating tot de middelbare scholen aan het M.O. het recht gaf (niet de plicht, zoals velen menen) weer de kinderexamens te herstellen — hebben wij aangekondigd, dat we over deze examens (die we zagen aankomen) materiaal zouden verzamelen en aan een kritiese bespreking onderwerpen.

Deze bespreking gaven wij in een tiental artikelen in het orgaan van onze Bond, „De Bode”. En na het verschijnen werd van verschillende zijden de wenselijkheid uitgesproken, deze artikelen als brochure uit te geven, teneinde het grote publiek, met name de ouders der schoolgaande kinderen, eens duidelijk te laten zien, welke gruwelen er nog in de tegenwoordige tijd aan hun kroost worden bedreven.

Ons Hoofdbestuur besloot aan deze wens te voldoen, en ziehier de brochure verschenen. Wij hebben in de tekst 'n paar kleinigheden veranderd, maar toch maar bewaard het karakter van week-op-week met frissche moed beginnend artikel, omdat het ons toescheen, dat dit het gemakkelijk lezen bevorderen zou.

De Pers kan niet alle vakbladen altijd even zorgvuldig bijhouden, en zo verklaren wij het, dat de verschillende dag- en weekbladen niet veel aandacht hebben gewijd aan onze kritiek, toen deze in ons vakorgaan verscheen.

Voor deze brochure menen wij echter een ernstig beroep te mogen doen op de medewerking van de vaderlandse Pers. Zij helpe ons, de aandacht van het grote publiek op deze publikatie te vestigen. Opdat zich een publieke opinie vorme, krachtig genoeg om aan de hier gesignaleerde examineerderij, met daaraan noodzakelijk verbonden dressuur op onze scholen, een eind te maken.

Het is namens de grootste onderwijzersorganisatie in ons land, dat wij ons wenden tot de ouders der Nederlandse jeugd: helpt ons, uw kinderen te bewaren voor de antieke, tegen-natuurlike „schoolmeesterij” — die door de wáre schoolmeester verfoeid wordt, al jaren lang; die zo heerlijk uit onze scholen aan 't verdwijnen was — maar die in korte tijd alle onderwijs weer zal vergiftigen, wanneer de hier gesignaleerde kinderexamens blijven.

HET HOOFDBESTUUR VAN DE
BOND VAN NED. ONDERWIJZERS.

DE KINDEREXAMENS VAN 1928.

I.

Onze leden, en andere belangstellenden in de dit jaar gehouden toelatings-examens voor gymnasium en H.B.S., hebben ons voorzien van een merkwaardige kollektie examen-opgaven.

Velen deden de toezending van het materiaal vergezeld gaan van een hartig woordje, een ontboezeming, of een verzoek om toch vooral dit of dat 'es „onderhanden te nemen". Of we aan die verschillende verlangens kunnen voldoen in de loop van deze artikelen, dat weten we nog niet: we willen zo kort mogelijk zijn, en zullen dus werk van dezelfde aard niet telkens weer even uitvoerig behandelen.

In het algemeen moeten we beginnen met de verklaring, dat de gehele kollektie opgaven van de dit jaar gehouden kinderexamens zo met elkaar akellig-veel weg heeft van een monument van dwaasheid. We schrijven dit in alle kalmte neer, er bij aantekenend, dat we het woord „dwaasheid" maar gebruiken om vooral niet al te „kras" te schrijven; er zijn echter staaltjes van examenwerk die met dat woord „dwaasheid" al te zachtvaardig zijn gekwalificeerd; „gevaarlike krankzinnigheid" zou daar werkelijk geen overdreven term voor zijn geweest.

Wat in de kollektie, als geheel, zo in hoge mate verontrustend aandoet, is de zelfverzekerdheid, de kalme durf om zo te zeggen, waarmee mensen van zekere ontwikkeling en eruditie een geestelijke klompdansen uitvoeren bovenop dingen als menselijkheid, psychologie, fatsoenlijkheid; waarmee deze mensen op de meest ongeganeerde wijze datgene vertonen, wat men al jaren en jaren onder doodgewone mensen karakteriseerde als pennewipperig geschoolmeester.

Het hele geval is afschuwelijk en beschamend, en we geloven, dat we maar het menselijkst handelen, door de afwijkingen, welke hier te konstateren zijn bij personen, slechts te beschouwen als de gevolgen van een aandoening der massa. Dat laat ons tenminste de mogelijkheid, de daders van deze „opgaven" stuk voor stuk als niet zo heel erge lijdens te beschouwen; het is de kollektiviteit, die deze mensen bracht tot hun rare daden, waarvoor het dus onbillijk is, hen persoonlijk verantwoordelijk te stellen.

Om onze kollektie zo compleet mogelijk te krijgen, bestelden we óók nog het boekwerk: „De aansluiting", Examenopgaven voor toelating tot H.B.S., Gymnasium en Lyceum in 1928", verzameld door J. Beker.

Stel u dat eens even voor, lezer, dit raadsel in dezelfde onleesbare vorm als ons facsimile, en probeer het op te lossen. Wees er echter niet al te verontwaardigd over, dat men informeert naar een detail als dat standbeeld van Hugo de Groot. Dát is toch niet zo mal als het lijkt, wanneer we bedenken dat dit werk in Delft werd opgegeven: dat standbeeld staat in Delft, de Delftse examenslachtoffertjes hebben het dus allicht door aanschouwing leren kennen. Doch tot op heden toe wordt half Delft gekweld, door de vraag wáár toch dat standbeeld in mag staan. Het staat niet in een parkje, niet in een hoek, niet in een nis, niet in een hek, niemand in Delft weet één reden te geven op grond waarvan dat standbeeld beschuldigd zou mogen worden, ergens in te staan. En onze korrespondent schreef ons dan ook vol overtuiging: dát mysterie zullen zelfs jullie niet weten te ontsluiten. Onze vriend had nog geen idee, over welke specialisten een Bode-redactie weet te beschikken, als het moet, en wij zijn derhalve in de gelegenheid het raadsel van vraag 6 op te lossen. Maar dat doen we pas de volgende week: zeven dagen lang zullen onze lezers eens gezond en lekker puzzlen:

Het standbeeld staat óp de markt; dat weet iedere Delftenaar. Maar waar staat het in?

II.

„Zelfs genieën zijn feilbaar.”

(Uit examenopg. H.B.S. 5-j. c. Nijmegen.)

Dat is met die Delftse puzzle een allesbehalve eenvoudige geschiedenis geworden! Dank zij de welwillende hulp van een bekend leraar in de geschiedenis, toevallig op ons kantoor verzeild, en natuurlijk onmiddellijk door ons geïnterviewd, waren wij in het gelukkig bezit van de oplossing gekomen. „Hugo de Groot?” zei hij, „wordt er iets over Hugo de Groot gevraagd? Dan wordt er natuurlijk de boekenkist bedoeld, die boekenkist is een van de hoofdzaken der vaderlandse geschiedenis immers?” Wij grijnsden, en overhandigden hem het papier vol paarse vlekkerigheden. Maar hij grijnsde nog vuiler: „Zie je wel, ik wist het wel: in een boekenkist. Ontvluchtte in een boekenkist. Dat tusschenzinnetje „die geboren was in Delft, waar nu staat zijn standbeeld, op de markt,” moet je even wègdenken, dan is het geval dood-eenvoudig.”

En wij verkneukelden ons er reeds in, onze lezers op deze verrassende oplossing te onthalen, toen daar op het allerlaatste moment uit den Haag deze brief kwam:

Aan de Redactie van „De Bode”,

Heerengracht 56, Amsterdam.

M. H.!

Naar aanleiding van uw artikel: „De Kinder-examens van 1928” wil ik U even het volgende meedelen.

Ik heb mijn opleiding in Delft genoten, heb de onthulling van het standbeeld van Hugo de Groot in 1886 meegemaakt.

Vóór die tijd stond daar ter plaatse een grote lantaarn, die het mooie en ruime marktplein geheel verlichtte. Dat marktplein was met kleine stenen geplaveid, maar rondom die lantaarn vond men in een cirkel 22 kelen, die ieder een letter van de spreuk: „Elck wandel in Gods weghe” bevatte. Toen die lantaarn plaats moest ruimen voor het standbeeld van Hugo de Groot — in 't midden van het marktplein tussen Stadhuis en Kerk — heeft men er nog lang over gediskuteerd of men die spreuk zou laten wegnemen of laten blijven. Men zou die spreuk laten blijven en zo kwam Hugo de Groot in die spreuk te staan.

Over het dwaze van zulke examen-opgaven voor een gymnasium — al is het een Delfts — zullen we het maar niet hebben. Men had even goed kunnen vragen, waarom Huig juist die kant uitkijkt (omdat hij naar zijn geboortehuis achter de Markt moest zien).

Even wil ik U nog vermelden, dat wij als jongens vaak op de stenen van die spreuk speelden en dat, voordat het standbeeld verrees — want toen was het uit — de studenten van de P.S. daar hun kranten op een bepaalde datum verbrandden. Die kranten werden een jaar lang op de sociëteit Phenix opgespaard, dan 's nachts door de bedienden in grote baliemanden naar die lantaarnpaal gesleept en daar verbrand. Dat was het kranten verbranden en fuiven na. Elck wandel in Gods weghe.

Ik heb dus niet een uurtje behoeven te puzzlen, maar deelde U een beetje geschiedenis mee.

Met b.gr.,

D. SMINK.

En nu zitten we met het malle geval, want er is maar één man die kan zeggen hoe het moet zijn, en die man, de Delftse ontwerper van de puzzle, zwijgt grimmig. Zou een van onze Delftse leden hem niet eens kunnen uithoren? Misschien, als deze heer wat toeschietelijk blijkt, is er dan nog méér uit hem te krijgen. Zo kwelt ons ook dat raadsel: Hij stierf in te Op ons buro liggen daarvan nu reeds de volgende varianten, die ongetwijfeld voor vermeerdering vatbaar zijn.

Hij stierf in waarheid te vroeg.

Hij stierf in armoede tevreden.

Hij stierf in vrede te Rostock.

Hij stierf in ballingschap te Rostock.

Hij stierf in 1645 te Rostock.

Hij stierf in Duitsland te Rostock.

Als we eenmaal contact met deze heer hadden, zou er ook gelegenheid zijn om hem te komplimenteren over de stijl van zijn proza. Daarin is iets, dat iemand nog jaren bij-blijft, iets diep-eigens, zou Kloos zeggen, en wij kunnen de verleiding dan ook niet weerstaan, nog één der Delftse vragen af te drukken.

8. Het eerste stadhouderloos tijdperk duurde van — tot —. In dien tijd was in ons land een groot man —, geboren in —, vermoord in den Haag in het jaar — op —, waar nu staat van hem een —. Wij voerden in dien tijd drie zeeoorlogen: de eerste en tweede — oorlog en de — oorlog, van het jaar — tot het jaar —: van het jaar — tot het jaar —; en van het jaar — tot het jaar —. In beide laatste oorlogen maakte zich verdienstelijk de admiraal — geboren te —, wiens grootste zeeslag was de — in het jaar —.

Overigens blijft het origineel, in paars en zwart, in ons archief bewaard totdat het Schoolmuseum z'n afdeling „gruwelkamer” gaat inrichten, en hiermee stappen wij van het Delftse geval af.

* * *

Nu we, door toevallige omstandigheden juist begonnen zijn met de geschiedenisopgaven, gaan we nog even daarover door. We hebben het geheel eens

bekeken, en ons afgevraagd, wát wordt er in ons land nu ongeveer vereist aan geschiedenis-kennis en geschiedenis-begrip, voor een kind dat een carrière bij het middelbaar of gymasiaal onderwijs beginnen zal. Maar we zijn niet veel wijzer geworden. Nemen we bij voorbeeld de roemruchte Karel V. Er zijn tal van H.B.S.-en geweest die in volle gemoedsrust de kinderen hebben toegelaten zonder zich ervan te hebben vergewist, of ze wel genoeg van deze historische figuur onthouden hadden. Maar nog meer H.B.S.-en hebben wat dat aangaat de sekure weg gevolgd en naar de Karel V der kinderhersens geïnformeerd. Doch nu bestudere men eens de volgende bloemlezing van „Karel V eisen” uit de geschiedenis-opgaven van dit jaar.

R.H.B.S. Almelo.

Karel V kwam in het jaar aan de regeering als Heer der Nederlanden. Kort er na werd hij ook nog koning van en keizer van Tijdens zijn regeering gingen veel Nederlanders tot den Protestantschen godsdienst over, onder invloed van het optreden van in Duitschland, en ook van en

Karel V echter bleef trouw aan de kerk en wilde ook in ons land de bestrijden Met Karel V zelf, die in het jaar afstand deed, kwam daarover nog geen groote twist, maar wel met zijn opvolger die van Karel V een was.

2de H.B.S. 5-j. Amsterdam.

Karel V was heer van de koning van en keizer van

In het jaar verwierf hij als laatste Nederlandsch gewest

H.B.S.-en te Apeldoorn.

Karel V regeerde van tot Hij veroverde de provinciën terwijl de bisschop van het wereldlijk gezag over zijn bisdom aan Karel V afstond. Onder zijn regeering plunderde den Haag.

H.B.S. te Arnhem.

Karel V werd in te Gent geboren. Zijn vader heette zijn moeder Hij werd in heer der Nederlanden, in Koning van Spanje en in 1519 Ook „de Nieuwe Wereld”, in door ontdekt, behoorde tot zijn gebied. Hij heeft de 17 Nederlandsche Gewesten vereenigd, het laatst in Aan het hoofd stelde hij een landvoogdes aan, die met (drie raden) ons land bestuurde. In maakte Karel V ons land los van Karel V werd in opgevolgd door

Lyceum, Baarn.

1. Noem het beginjaar van de regeering van Karel V.
2. Wanneer is Karel V heer over alle Nederlandsche gewesten?
3. Wanneer deed hij afstand van de regeering?
4. Wie volgde hem op

R.H.B.S., Breda.

In de Middeleeuwen was ons land verdeeld in vele graafschappen, terwijl in een bisschop regeerde en in een hertog. Deze allen werden door onder één bestuur verenigd; het laatst kwam onder zijn gezag. Deze vorst was ook keizer van en koning van Zijn zoon heette

R.H.B.S. te Dragten.

In 1555 deed afstand van de regeering ten behoeve van zijn zoon

Aloysius-College, Den Haag.

Karel V werd geboren in het jaar; hij was de tweede vorst uit het huis, de zoon van Toen zijn vader stierf, nam zijn grootvader voor hem de regeering waar tot Later werd Karel V ook nog koning van en keizer van In deed hij afstand van de regeering. Hij werd opgevolgd door zijn zoon

R.H.B.S., Hoorn.

De kinderen mochten een opstelletje maken over „De gouden eeuw”, of van veertien opgaven er 5 beantwoorden. Eén van die veertien luidde:
In welk jaar kwam Karel V aan de regeering en in welk jaar werden alle Nederlandsche gewesten onder Karel V verenigd?

Meisjes H.B.S., Leiden.

Karel V geboren in te werd heer der Nederlanden in, koning van Spanje in, keizer van Duitschland in Het laatste Nederlandsche gewest dat hij veroverde was in; hij deed afstand van deze gewesten in ten behoeve van

Gem. H.B.S., Maastricht.

Wat gebeurde in 1500, 1555?.....

R.H.B.S., Middelharnis.

Wanneer bedankte Karel V voor de regeering?

Wie volgde hem op?

R.H.B.S. Meisjes, Roermond.

Over welke landen regeerde Karel V?

4de H.B.S. 5-j. B, Rotterdam.

Karel V werd in het jaar te geboren. Zijn zoon was

R.H.B.S. te Neuzen.

In de eerste helft der 16de eeuw regeerde hier als heer der Nederlanden Hij deed afstand in het jaar en werd opgevolgd door zijn zoon

R.H.B.S. te Tilburg.

Hoe regelde Karel V de regeering over de Nederlandsche gewesten?

R.H.B.S. te Vlissingen.

Wat gebeurde er in: (volgen jaartallen, waaronder: 1543).

R.H.B.S., Zwolle.

Wanneer leefde Karel V? Regeerde hij nog over andere landen dan Nederland? Zo ja, welke? Wie was zijn opvolger?

Ziedaar een kollektie, waar voor een „opleider” geen peil op te trekken is: dat loopt van een zeer eenvoudige vraag naar een uiterlike biezonderheid van weinig betekenis, tot een vragenstel als het Arnhemse, waar zelfs de Raad v. State, de Geheime Raad en de Raad van Financiën moeten worden gekend. We zouden op dezelfde wijze als we dat voor 't chapter: Karel V deden, andere onderwerpen kunnen laten zien in de diverse geschiedenis-opgaven, en dan zou men dezelfde of nog erger verscheidenheid konstatieren. Wie opleidt, is gedwongen op alle eventualiteiten z'n arme leerlingen voor te bereiden; trouwens de geschiedenis met de vroegere H.B.S.-toelatingsexamens heeft ons afdoende geleerd waar onverbiddelijk de zaak op uitdraait: de lagere school wordt gedwongen er bij haar leerlingen een grote hoop „weetjes” in te pompen, die met de geschiedenis een bedroefd beetje hebben te maken. Bij al deze geschiedenis-vragerij over Karel V is er alleen in Arnhem een poging gedaan

om te informeeren of de kinderen van Karel V iets wisten dat van belang was; maar dat zal dan ook volgens de algemene opinie lelijk over de schreef gegaan zijn.

Een afzonderlike vermelding verdienen de vragen van het „Wie was dat?” principe. Daar is ten eerste:

H.B.S., Amsterdam.

Vul in het woord: schilder, uitvinder, dichter, bouwmeester of staatsman.

Berlage is bekend als

Willem Bilderdijk is bekend als

(Volgen de namen: Constantijn Huygens, Paulus Potter, Jozef Israëls, Hendrik de Keyser, Thorbecke, Jan Steen, Abraham Kuyper, Jacob van Campen, Joost van den Vondel, Pieter Cornelisz. Hooft, Gerard Dou, Jan van der Heyden, Christiaan Huygens.-

De meisjes H.B.S. te Leiden had iets dergelijks:

Vul in het woord: schilder, uitvinder, ontdekker, dichter, geleerde, staatsman, krijgsman.

Rembrandt, Jan Pietersz. Coen, Jan Steen, Jan van Goyen, Hendrik Antoon Lorentz, Constantijn Huygens, Amundsen, Joost van den Vondel, Thorbecke, Hugo de Groot, Robert Fruin, Erasmus, Boisot, Boerhaave:

Zo vroegen andere H.B.S.-en:

Breda: Vertel in het kort iets van Rembrandt en Jan Steen.
Thorbecke.

Nijmegen: Weet gij iets van de volgende mannen: P. C. Hooft, Jacob v. Campen, Frans Hals, Abel Tasman.
In welke eeuw leefden zij en op welk gebied muntten zij uit?

Sneek: Een beroemd schilder uit de 17e Eeuw was, een beroemd dichter In die eeuw waren beroemde raadspensionarissen van Holland: en, en een beroemd gouverneur-generaal van Indië was?

Tilburg: Wie was de bouwmeester van het Amsterdamsche stadhuis?

Noem enkele beroemde dichters en schrijvers uit onze Gouden eeuw!

Zutfen: Wie was in de 17e eeuw de beroemdste schilder en wie de grootste dichter?

Een volgend jaar kan men onmogelijk dezelfde rijtjes vragen natuurlijk, en dus komen nog andere beroemde of grote mannen het programma verzwaren. En zo durven we een nieuwe tak van opleidings-sport voorspellen: de wie-was-sport. Met de geschiedenis, met besef van de betekenis onzer grote mannen heeft deze sport niets te maken; het is eenvoudig gloeiend onmogelijk de lagere schoolkinderen zoveel kennis van onze kunst- en beschavingsgeschiedenis bij te brengen, dat ze als natuurlijk gevolg daarvan in staat zijn, een voldoende percentage der wie-was-vragen onder de knie te houden.

De opleider zou wel gek zijn, als hij de tijd verknoeide met pogingen tot werkelijk geschiedenisonderwijs, dat immers voor 't examen niets geeft. Hij heeft die tijd broodnodig om de leerlingen te wapenen tegen v r a g e n naar hun „algemene ontwikkeling”, en dus oefent hij ze. Ach, dat kan een heel prettig kinderwerk zijn, hoor, zelfs à la Montessori in te pikken. Drie bakken kartonnetjes. In de ene bak namen; met een tweehonderdtal is men verzekerd van 'n voldoende examen op dit punt. In de tweede bak functies enz.: schilder, geleerde, staatsman, toneelspeeler, komponist enz. In de derde bak de nummers

der eeuwen: 2de tot en met 20ste eeuw. En dan maar dressuur in de juiste combinaties. . . .

„Behoort dan een kind dat lager onderwijs genoten heeft, niet te weten wie Rembrandt en Vondel zijn geweest? Zeker, men kan dit overdrijven, men moet zich, bepalen tot een stuk of wat van de aller-voornaamsten. Maar wat is er dan tegen?”

We horen het al met de nodige trouwhartigheid vragen! Maar dan was het examineren immers een wassen neus: als we afspraken wie de zeven allergrootsten waren, die gekend moesten worden, dan zou men letterlijk ieder kind in een wip die zeven „bij kunnen brengen” — en wat is het nou voor flauwiteit, dan nog te examineren?

Ziedaar dan ook het fatale: zodra men begint aan een kinderexamen in de geschiedenis, ontketent men een wedstrijd tussen examinerator en opleider in het vragen naar onbenullige nonsens en het inpompen van onbenullige nonsens. Met geschiedenis heeft dit alles echter niets te maken.

* * *

Het lijkt ons niet goed, zo droevig dit hoofdstuk te eindigen. En daarom tot slot een mededeling die menigeen goed zal doen: er zijn nog H.B.S.-leraren met ontombare moed, die lak hebben aan de gunst der tijden, en dit jaar rekenkundige vraagstukken aan de orde durfden stellen, waarvan iedereen meende dat ze behoorden tot een verdwenen beschaving: de kranensommen!

Ja zeker, de kranensommen zijn er weer geweest, en wij willen, vóór onze artikelen zoveel ruimte hebben geëist dat we onszelf drasties gaan beperken, zorgen dat tenminste deze in-eer-herstellers van het goede oude op de voorgrond komen zoals zij verdienen. Immers, het blijft maar al te waar, wat de H.B.S. te Nijmegen schreef: „De geschiktste lui waardeert men het meest”.

De wiskunde-specialist van de Chr. H.B.S. te Rotterdam dan komponeerde:
Met kraan A kan een vat in $15\frac{1}{4}$ minuut worden gevuld; met kraan B duurt dit 6 minuten, en met kraan C $7\frac{3}{8}$ minuut. Hoelang duurt het vullen van het vat, als A, B en C gelijktijdig worden opgezegt?

Men moet eens het antwoord uitrekenen en daarna zich de chronometer voorstellen, waarmee eventueel het geval te controleren is!

Zijn kollega in dezelfde stad aan het Erasmiaans Gymnasium deed het nog sjeulger:

Kraan A kan een leeg vat in 30 minuten en kraan B kan dit vat in 40 minuten vullen, terwijl kraan C het volle vat in 15 minuten kan ledigen. Wanneer het vat leeg is, zet men eerst kraan B gedurende 10 minuten open, waarna men kraan A en C ook opent. Na hoeveel minuten zal het vat ledig zijn.

Met de woorden van het algemene Utrechtse examen zouden wij de Chr. H.B.S.-er op het werk van de Erasmiaan willen wijzen:

Vinden (o. verl. t.) je dan

eigenlijk	—	zelf	—	thema (meerv.)
eigelijk	—	—	—	jouw

 beter dan de zijn—?

Maar misschien zou hij met de woorden van de R.H.B.S. te Winterswijk antwoorden: „Die flauwiteiten zou ik liever vermijden; die staan op laag peil.”

In Winterswijk trouwens houdt men niet van flauwiteiten; er schijnen daar om 'n haverklap ernstige situaties te ontstaan:

„De gele gezichten der Chineezers, hun heesche, wraakzuchtige kreten deden ons het ergste vreezen.”

En aan een betrekkelijk onschuldig werk als het verloten van ivoren doozen zou zijn, verbindt men daar de meest uitgeslapen voorwaarden:

„Wij zullen deze ivoren doozen verloten, maar je moet mij beloven. . . .”

Wat er beloofd moest worden, arme lezer, houden we nog even geheim!

III.

Thans, terwille van eventuele slechte verstaanders, een kleine inleiding over de duivelfiguur. Ongetwijfeld is deze figuur een brokje theologie — maar de stelling is evengoed te verdedigen, dat hij eenvoudig een doelmatige wijsgerig-stylistiese uitvinding is: een voldoen aan de behoefte om op 'n gemakkelijke, doelmatige wijze te kunnen spreken over 'n zeer gekompliceerd verschijnsel. Misschien zijn we buitengewoon juist, wanneer we de duivelfiguur verklaren als een doelmatige wijsgerig-stylistiese uitvinding, door de theologie gedaan toen zij over een zeer gekompliceerd verschijnsel te spreken kreeg. . . .

In ieder geval, sinds onheugelijke tijden beschikken wij bij de beschrijving van geestelijke gebeurtenissen over een naar verkiezing uit te breiden korps duivels, en verklaren we allerlei rare dingen van onze medemensen door de invloed nu van deze, dan weer van een andere duivel. Iemand is bezeten door de duivel van de hebzucht; de duivel van de eierzucht speelt een ander parten, en zo laten we de personen onzer geachte medemensen in volle waarde, door hen te zien als slechts uitvoerders van de wil des in hen gevarenen duivels.

Als wij dan ook in dit artikel waren gaan werken met de figuur van de „examenduivel”, had niemand daarin een ongewone wending gezien: de verzekering, dat de examenduivel dit jaar weer overal aan 't werk is geweest, dat menig H.B.S.-personeel, menig H.B.S.- of gymnasium-leraar het slachtoffer is geweest van zijn verderfelijke inblazingen — men had ze opgevat als een zeer duidelijke manier van zich-uitdrukken.

Doch nu is hier het merkwaardige, dat het ons na kennismaking met de kollektie examen-opgaven, geen ogenblik is ingevallen over de examenduivel te gaan schrijven, ondanks onze behoefte aan zulk een soort symboliese figuur. Bij een duivel, zelfs bij een examenduivel, denkt men onwillekeurig aan iets als vernuft, geest, spitsheid, kwiekheid, enfin aan iets allesbehalve-imbeciels. Doch zulk een figuur rijst niet omhoog uit de kinderexamens van 1928. Zeker, men voelt overal een grote, universeel-opererende „Hij”, een onpersoonlijke geest, die de arme mensen „bezit”, en tot slechte en onverstandige daden voert. Maar deze „Hij” is allerminst van het duiveltype; hij is niet uitgeslapen, niet slim of vernuftig; hij is slechts vulgair-idiot. Hij is de examen-idiot.

En ziedaar de term, waarmee hier slechts te werken valt: het is de *examen-idiot*, die ons al deze verrotte kolen heeft gestoofd. Het is de *examen-idiot* die dit jaar 'n paar maanden lang talloze verstandige normale

mensen „bezeten” heeft. Het is de examen-idiot die ons, wanneer we niet oppassen, zal dekreteren, hoe dwaas we onze lagere scholen hebben in te richten in de eerstvolgende jaren.

Het is het werk van de examen-idiot, dat we te signaleren hebben.

Nemen wij bij voorbeeld die som, welke de examen-idiot voor toelating tot de R.H.B.S. te Oud-Beijerland uitvond. Daar wou de arme imbeciel nou 'es geen kranensom, en geen ouerwets raadseltje opgeven — daar wou-ie nou 'es een prakties vraagstuk komponeren, zo echt iets uit het leven-zelf. En hij voerde de kinderen in gedachte naar een smederij, waar gaten geponst moesten worden in een ijzeren plaat.

Het is min-of-meer primitief gedacht, maar men kan zich nog een soort logiese gedachtengang denken: ik wil eens onderzoeken, of de rekenvaardigheid welke het kind bezit, voldoende is voor eenvoudig ambachtswerk. En men meent dan al te vermoeden, welk vraagstuk er volgt, als men leest:

„In een machinale smederij wil men een vierkante ijzeren plaat, welke 1 c.M. dik is, voorzien van een groot aantal vierkante gaten van 1 c.M².”

Waartoe de vermelding dient, dat die smederij een „machinale” is, blijft raadselachtig, evenals die nadruk op het grote aantal gaten. Maar enfin, we maken ons tot ponsen, in gedachte, gereed.

„Als ge weet, dat de oppervlakte van het bovenvlak 0.81 M² is, hoeveel c.M. is dan die plaat lang en breed?”

Wat heeft dit nu met de ponsen te maken? Dit vraagstuk kan men veel beter stellen, door te vragen naar de lengte en breedte van een vierkant van 0.81 M² oppervlak.

En als dan een kind op de lagere school enige keren het geval gehad heeft, dat het met zulk een som geen raad wist, en dat de onderwijzer door er op te wijzen: het is een vierkant, de weg wees — dan zal het kind, wanneer het op 't examen bij z'n positieven is, ook nu de „wortel uit de oppervlakte” trekken.

Maar nu gaat, na de éérste zin, een normaal kind zich al instellen op iets wat met de gaten te maken heeft; dáárdóór is de kans groot, dat het vierkante van de ijzeren plaat z'n aandacht ontsnapt — ook al door de vierkante gaten, waar hij overheen heeft moeten lezen. Bovendien is het zeer te hopen, dat het kind niet iets zoekt (het zit op een examen) achter het feit, dat niet de oppervlakte van de plaat, maar van het bovenvlak van die plaat gegeven is. De dit vraagstuk opstellende examen-idiot was echter wel gedwongen, zo nadrukkelijk te zetten: de oppervlakte van het bovenvlak, omdat anders een snugger kind het recht zou hebben gehad te denken aan de oppervlakte van boven- en ondervlak en de zijkantjes. Immers, waarom zou anders de dikte van de plaat gegeven zijn.

We zien dus, dat we met de twee eerste zinnestjes al aangeland zijn in een klevrige chaos van gekke mogelijkheden, tengevolge van het onvermogen van de examen-idiot, welke hier aan 't werk was.

Maar enfin, laat ons hopen, dat het kind-slachtoffer zover komt, dat het lengte en breedte van de plaat (eigenlijk: van het bovenvlak van de plaat!) uitgerekend heeft. Hoe vreemd moet het dan niet opkijken, dat de

ponserij al afgelopen is. De eerste zin blijkt n.l. een leugen: men wil niet die gaten maken, men heeft ze al gemaakt:

„De stukjes ijzer, die eruitgedrukt worden, wegen evenveel en tezamen 3,14 K.G.”

Het woordje „evenveel” is weer examen-idioten-specialiteit. Waarom zouden die stukjes niet allemaal evenveel wegen? Laat ons echter vol hoop blijven, dat het kind ook hier overheen leest, dan arriveert het bij dit toppunt van examen-idioterie:

„Als een stuk ijzer van 1 L. inhoud 7,85 K.G. weegt, vraagt men hoeveel gaten in die plaat geslagen zijn?”

Een stuk ijzer „van 1 L. inhoud”. Hoe kan iemand, zelfs als-ie van de examen-idiot bezeten is, hoe kan iemand ter wereld praten van een stuk ijzer van 1 Liter! Stel dat zo iemand los liep, en ergens een liter ijzer wou gaan kopen! Zou men de ongelukkige niet aan de praat houden, over kubieke centimeters stroop en een halve kan steenkool, totdat de inmiddels opgebeldde Geneeskundige Dienst met een gewatteerde auto voorkwam?

Enfin: altijd maar-weer: enfin:

Letten wij ondanks alles op het eigenlijke vraagstuk. Dan blijkt dat de examen-idiot dit wilde vragen: Als 1 dM³ ijzer 7,85 K.G. weegt, hoeveel cM³ van datzelfde ijzer (men ziet we gunnen de idioten zekere portie akuratesse) wegen dan 3,14 K.G.

Wat blijkt dus? Voor het stukje rekenvaardigheid en toepassing van die rekenvaardigheid, dat onze idioten wilde onderzoeken:

1°. de lengte en breedte uitrekenen van een vierkant, wanneer de oppervlakte gegeven is;

2°. een inhoud uitrekenen, wanneer gewicht en soortelijk gewicht gegeven zijn;

dat daar nóch het machinale van die smederij, nóch die hele smederij, nóch de gaatjesponserij ook maar iets mee te maken hebben.

Wat hier onderzocht wordt is:

In hoeverre kan een kind een vraag lezen, trots de volslagen onbekwaamheid van de examen-idiot in het stellen van vragen.

* * *

Dezelfde idioten is in Oud-Beijerland ook aan het dikkeren geweest:

„De misleide reizigers werden door de roovers uitgeschud. Ik herinner mij de adellijke dame niet meer. Vaderlandsche melodieën werden dagelijks overal gehoord. Die man behoort tot de wijste, rechtschapenste en ervarenste menschen. Het gouden sieraad lag op dezelfde plaats, waar ik het had neergelegd. Er waren massa's vergulde voorwerpen te koop. Wat miste het toch; ik miste telkens den goeden weg. De woestijn-reizigers konden eindelijk hun dorst lesschen. Het gerucht verbreidde zich, dat twee republikeinen waren gedood. De dokter wendde tevergeefs alle middelen aan om den bewusteloze bij te brengen. De uit de geteisterde stad gevluhte stedelingen werden liefderlijk verzorgd. De moorddadige krijg kostte duizenden jongen mannen het leven. Alle hulgenooten lijdten onder het tuchteloze gedrag van den jongsten zoon. De Chineezers willen den invloed van de Japanneezers in hun onmetelijk Chineesche rijk zooveel mogelijk weren.”

Wat van dit tuchteloze Nederlands te zeggen? Ons dunkt, slechts dit: laat de examen-idiot voor de aardigheid ditzelfde diktee eens doen opgeven bij de indexamens van de H.B.S. Laat hij het éénmaal maar eens doen.

Dan zullen wij hem daarna met de woorden van het diktee der R.K. meisjes-H.B.S. te Roermond vragen:

„Hoor je niet, dat er gebeld wordt, Jantje?”

Of, serieus, maar met de woorden van hetzelfde diktee:

„Oogste U wel veel vrucht van Uw arbeid?”

* * *

Intussen, het is waar, wat Roermond óók zegt:

„Zoo'n enkel geval beduidt zoo weinig.”

En dus zullen we het leven en streven van de examen-idioot in andere plaatsen dan Oud-Beijerland ook moeten beschouwen.

In Zutten bijvoorbeeld. Niet, omdat daar per diktee de waarheid is verkondigd: „Wie met overhaaste schreden gaat, struikelt licht”. En ook niet, wijl daar ons klassieke veldslagen-proza zo droevig verkracht werd:

„Toen de slag het hevigst woedde, stortten de geharnaste ridders zich in het gevecht. Met bebloede koppen moest de gesmade vijand vluchten.”

Ieder weet toch, dat er met bebloede koppen altijd afgedeinsd, en niet gevlucht wordt, en dan smadelik natuurlijk; die gesmade vijand hoort in een heel andere dikteezin. Maar in Zutten is iets héél ergs met een zwembad geweest, of liever, met een zwembassin. Dat was 80 M. lang en 30 M. breed; en 1/5 deel was 1,2 M. diep, en de rest was 2,4 M. diep; en het water stond 1 dM. onder de rand; wat een vreemd gezicht zal zijn geweest voor een zwembad, maar enfin; en nu wou de examen-idioot weten hoeveel M³ water dit bassin bevatte. Maar toen de kinderen deze, reeds tamelijk-ongemotiveerde nieuwsgierigheid bevredigd hadden, toen kwam het:

Toen wou de idioot, dat het water in het diepe gedeelte 3 maal zo hoog zou komen te staan als in het ondiepe gedeelte, en de kinderen moesten uitrekenen, hoeveel H.L. water daartoe moest wegvloeien.

Waarom, waaróm moest dat nou, wie ter wereld zal daar nou wat aan gehad hebben, dat dat water in dat diepe bad precies drie maal zo hoog kwam te staan als in dat ondiepe? Het is ook niet eerlijk: dat ondiepe bad was al maar 1/5 deel van het hele bassin, waarom . . . maar o hemel, goeie lezer, daar schrikt u mèt ons. Hebben we de idioot wel goed begrepen daarnet? Hoe heeft-ie dat „1/5 deel” bedoeld? Is het bassin over 1/5 van de oppervlakte maar ondiep, of is het werkelijk voor 1/5 deel ondiep?

Enfin, niet al te zwartgallig: zó precies heeft de idioot zich natuurlijk niet willen uitdrukken; anders zou-ie ook-nog ruzie krijgen met de natuurkunde, waar het water behept is met de neiging om overal even hoog te willen staan, Wet der . . . Tja, maar dát willen we toch weten; hoe is dat diepe gedeelte afgescheiden van dat ondiepe? Zijn het kommunistische vaten of niet? Want dát maakt toch een enorm verschil?

Onze lezers luisteren niet meer; zitten allemaal te rekenen natuurlijk. . .

Nou, als ze dan toch aan de gang zijn: hier is een van de metrieke kringen uit „Het grijze kind”, waarvan nu meteen blijkt, dat het in Zutten studeerde:

Bereken:

$$\frac{15375 \text{ cG}}{0.3 \text{ H.G.}} \times \frac{1029000 \text{ cM}^3}{21.1 \text{ M}^3} = \frac{52950 \text{ m.M}^3}{2.18 \text{ M}^3}$$

IV.

Hij — onze lezers weten wel, we bedoelen hem, de examen-idioot — heeft vooral bij de examineerderij in Nederlandse taal triomfen gevierd. Zó erg, zo letterlik óveral, dat we geen kans zien, hier ook maar een enigermate volledig overzicht van dit deel van z'n werk te geven. We bepalen ons tot een kleine bloemlezing, maar we zijn er van overtuigd, dat deze afdoende bewijzen zal, dat de examen-idioot een aller-intiemst eigen idee d'r op na-houdt van de Nederlandse taal onzer Nederlandse kinderen. Het is zijn geluk, dat we hier nog geen fascistten van de daad hebben, anders liep hij grote kans terechtgesteld te worden wegens verregaande anti-nationaliteit.

Het Nederlands van de examen-idioot is natuurlijk idioten-Nederlands, en niemand kan zich dáárover beklagen; maar het nare is, dat nu ook dit gekke taaltje van de Nederlandse kinderen wordt verwacht; en omdat het van ze verwacht wordt, zijn de onderwijzers gedwongen, hun leerlingen intiem te maken met deze speciale examen-opgaven-taal. Hoe anders te voorkomen, dat een kind onpasselijk wordt, en vervolgens in staat tot het neerschrijven van nog nooit uitgevonden fouten, wanneer het me daar, zooals in Assen, krijgt „in te vullen” een zin als:

Oostenrijk— leger (aangespen v.t.t.) dikwijls de sabel, en (op zijn hoede zijn v.t.t.).

Of als het te verwerken krijgt:

De vier jaloezie— (wegnemen v.t.t.) als men tral^{ië}—n voor de ramen had willen maken. ^{ieë}

Alleen al de gemenigheid om dezelfde moeilijkheid, bij jaloezieën en traliën, op verschillende manier het kind voor te leggen, moest strafbaar zijn! Evenals trouwens dat gegoochel met „frisch” in deze zin:

De frisch— (overtreffende trap) kleuren van de bo^{ss}—en veldbloemen (verlevendigen o.v.t.) de veranda— (meerv.) ^{ssch}

Afgescheiden van het volmaakt-idiotierige dezer dichterlike veranda-visie in 't algemeen — er is geen enkele reden, om hier die overtreffende trap te gebruiken; een kind maakt hier nog het minst-onfatsoenlike Nederlands van, als het gewoonweg schrijft: „frissche”. Een normaal mens, indien hij met alle geweld weten wilde (maar . . . welke normale mens zou het willen weten?) of het kind op de hoogte is van de aparterigheid die er met die overtreffende trap van „frisch” is¹⁾ zou vragen, eerlijk en ronduit, wat is de overtreffende trap van frisch? Het is volledig abnormaal, deze vraag weg te moffelen en daartoe dit soort „Nederlands” te bedenken!

Intussen, in datzelfde Assen wist de examen-idioot nog andere kunstjes te vragen. „Verklaar de volgende uitdrukkingen.”

De „uitdrukkingen” blijken dan vier spreekwoorden te zijn:

¹⁾ Voor de niet-onderwijzers hier deze toelichting: de overtreffende trap van lang is langst, met at; „eigenlijk” moest de overtr. trap van „frisch” dus zijn: „frischate” — maar nu wordt die s vóór de t in zulke gevallen weggelaten.

Schoenmaker blijf bij je leest.
Zooveel hoofden, zooveel zinnen.
De kruik gaat zoo lang te water, tot ze breekt.
Iederen dag een draadje, is een hemdsmouw in het jaar.

Wat is het „verklaren” van een spreekwoord? Het is, vooral voor een idioot, gemakkelijk te zeggen: Een behoorlijk ontwikkeld kind moet toch snappen, wat het betekent als het hoort zeggen: zooveel hoofden, zooveel zinnen?

Tien tegen een, snapt een kind van een jaar of dertien het ook: wanneer het gezegd wordt: d.w.z. wanneer het moment, de omstandigheid waaronder, de toon enz. reeds éénwijzen naar de bedoeling.

Maar iets heel anders is het, zulk een spreekwoord te snappen als het geheel los, buiten enig verband, zonder enige toepasselijkheid, „gegeven” wordt.

En al snapt zelfs dan een kind de bedoeling, dan is het nog een verschrikkelijke opgave, die bedoeling weer te geven met eigen woorden. De examen-idiot moet het zelf maar eens proberen, op te schrijven, werkelijk op te schrijven wat hij zou weten te geven als „verklaring” van het spreekwoord: Zooveel hoofden, zooveel zinnen. Het zal hem niet meevallen, hoor.

En wanneer is een verklaring „goed”? Is ze goed wanneer men zegt:

Zoveel meningen, zooveel meningen?

Of moet er nog meer bij? Geen kind zal met enig gevoel van zekerheid zulk een opgave maken; en dat alleen maakt ze ongeschikt als opgave aan een kind op een examen.

Intens-gemeen is dat van die kruik. Daar wordt het kind als het ware verlokkt, een geschiedenisje met een kruik te verzinnen — want dat is zo gemakkelijk. En dan verliest het de opgave-zelf uit het oog. Welk normaal mens zou het eigenlijk in een of ander opzicht erg vinden, wanneer een lagere-school-leerling met H.B.S.-aspiraties het spreekwoord eenvoudig aldus „verklaarde”:

„Men kan een kruik net zolang gebruiken totdat hij breekt”?

Het Chr. Lyceum te Haarlem heeft ook een soortgelijke opgave, maar gebruikt tenminste niet de ontoelaatbare term „verklaar”. Het vraagt:

Wat beteekent:

Hij springt van den hak op den tak.

Men moet het ijzer smeden als het heet is.

Men moet geen oude schoenen wegwerpen, voor men nieuwe heeft.

Iemand naar den mond praten.

Man en paard noemen.

In de eerste uitdrukking is het woord *hak* voor ieder kind onbegrijpelijk; voor menig kind zal dat een beletsel zijn, om onbevangen de betekenis van de uitdrukking op te schrijven; het was weer de examen-idiot, die juist deze uitdrukking deed kiezen en voorop zetten.

Echter geldt ook van deze Haarlemse opgave, dat zij de onderwijzers dwingt, als aparte groep opleiderij-kunstjes in te voeren: de uitdrukkingensport. Kinderen die deze sport nooit hebben beoefend, weten met zulke opgaven geen raad en schrijven malle dingen neer, die omtrent hun intellectuele vermogen de meest ongewettigde vermoedens wekken. Dit jaar is de uitdrukking- en spreekwoorden-verklaarderij nog pas hier en daar gevraagd — maar als er niets tegen gedaan wordt, hebben we ze weldra als algemeen-

landelijk verschijnsel, en zit de Nederlandse school opgescheept met de uitdrukkingensport.

Wanneer wij hier het spreekwoord: „Op oud ijs vriest het licht” met een voorbeeld mochten verklaren, zouden wij kunnen zeggen: Als de uitdrukkingenziekte tot 1920 geheerst heeft, en daarna tot 1928 zich niet heeft kunnen vertonen, dan is er maar weinig nodig, of zodra de gelegenheid er is, breekt de ziekte weer uit.

En voor dat weinigje zorgt de examen-idiot wel. Op menige plaats heeft men dit jaar zich zelf zó overtroffen in het produceren van malle taal-opgaven, dat men er het volgend jaar geen kans meer zal zien, frisse malheid te bedenken. En dan komt de examen-idiot, en fluistert: kijk 'es wat ze verleden jaar in Assen en Haarlem hebben gewrocht, was ook dat niet voortreffelijk van idioterigheid?

En dus krijgen we weer de uitdrukkingensport. En je weet nooit, welke vijf uitdrukkingen men te „verklaren” geeft op het examen, dus zorg je, er zoveel mogelijk „al gehad” te hebben. . . .

V.

Is het wáár, dat op zo menige plaats men zich zelf reeds overtroffen had in malloterigheid? Wij gaven zo terloops al wat „zinnnetjes”, die men voor kinderlik-examen-Nederlands heeft aangezien. Laat ons thans, zonder er verder een woord aan te besteden, wat meer van deze bewijzen geven; om der rechtvaardigheidswille met vermelding van de plaats des onheils.

De H.B.S., Almelo:

De pas ontblooten (verl. deelw.) $\begin{matrix} e \\ d \\ ee \end{matrix}$ -gen moest weer in de $\begin{matrix} e \\ sch \\ ee \end{matrix}$ -de gestoken worden.

Wij $\begin{matrix} ei \\ vl \\ ij \end{matrix}$ -den ons in een groene $\begin{matrix} ei \\ vall \\ ij \end{matrix}$ -neer.

H.B.S., Amsterdam.

„No. 1271”, (beweren o.v.t.) kapit- $\begin{matrix} ei \\ n \\ ij \end{matrix}$ J., „was wel (vermissen v.d.) doch niet als

(sneuelen v.d.) opgegeven; hij kon dus krijgs- $\begin{matrix} s \\ sch \end{matrix}$ -gevangene zijn.

(Ziehier een voorbeeld, hoe men 't gedaan kan krijgen, een kind te brengen tot het produceren van een woord als „krijgschgevangene”. Trouwens, men lette in de volgende voorbeelden, behalve op het volslagen imbeciele van de taal, vooral ook op de genialiteit van de examen-idiot in het uitlokken van fouten).

Buiten tokkelde de wind als met hout— knokkels tegen de (sluiten v.d.) luiken; 'n de verte klonk een (fluiten v.d.) deuntje.

(Nog één interruptie: „In de verte klonk een gefloten deuntje”. Moet men niet ver heen zijn, om zo iets door kinderen geschreven te willen zien?)

2de H.B.S., Amsterdam.

Verl^e-den week (stranden onv. verl. t.) een Noor(d)^s-vaartuig op de Neder-
sch

land^a-e kust; het (kosten onv. verl. t.) gr^o-te moeite het (stranden deelw.) schip te
sch

ber^{el}-ken en de bemanning te redden.

ij

R.H.B.S., Gouda.

We bewonder^e-en (verl. tijd) de geraniums van Keesje, ons^s-oud^s-tuinman. Het
waren de uitnemen^s-ste geraniums, die we ooit gezien hadden; we stonden er
verstom(p) (d) (t) van.

Gem. H.B.S., Den Haag.

Twee Portug^{ij}-sch^{ij}-pen stranden (onv. verl. t.) verl^d-week op onze

kust; ^{ij}—lings toegesch^{ij}-ten hulp mocht niet b^{ij}-ten; 18 (in letters) schipbreukelingen

vinden^{ei} (onv. verl. t.) den dood in de golven.

H.B.S. 5-j., Groningen (diktee).

1. Op de laatste dag van de maand Februari vond mijn buurjongetje op de weg,
die naar zijn school leidt, een nieuwe portemonnaie.

2. De grootte van het geldelijk bedrag, in de beurs aanwezig, heeft hij niet vast-
gesteld; onmiddellijk brachten hij en zijn kameraadjes het verloren voorwerp naar het
politiebureau.

3. „Waar vond jij het?” werd hem gevraagd.

4. Maar de vinder herinnerde zich niet meer de naam van de straat; wel wist hij
mee te deelen, dat ze gedeeltelijk geplaveid en gedeeltelijk geasphalteerd was; het
geplaveide gedeelte was vol kuilen.

H.B.S. 5-j., Nijmegen.

Ik tastte in het ijzervijlsel.

Ik verachtte dat gewefel en getwijfel.

Wie ontvreemde de bereide spijzen?

Allerinnemendst wendde zich de adellijke dame tot ons.

De aartsdeugniet was met vele gebreken behept.

Ik mag lijden dat hij gewijde muziek speelt.

Hij lag met de knieën in de moerbeziën.

H.B.S., Rotterdam (diktee).

Door de opgewonden menigte met geestdriftig applaus verwelkomd, betrad de
Koningin het sportterrein.

In het midden van de ouderwets gemeubileerde kamer stond een ovale mahonie-
houten tafel en daaromheen waren een paar met trijp bekleede stoelen geplaatst.

R.K. H.B.S., Rotterdam (diktee).

Onze Oostindische bezittingen zijn door draadloze telegrafie onmiddellijk met het
moederland verbonden.

De gesmede samenzwering tegen den gehaten vorst werd ontdekt.

Erasm. Gymn., Rotterdam (diktee).

Dit prachtstuk dorsten wij niet te schenden, zodat we 't in z'n geheel geven:

De zon naderde den horizon en baadde de paarse heide in weidsche pracht: Wat
evenaart een dergelijken aanblik? Rustig neergevlid onder een eenzaam eikeboompje
genoten we met volle teugen. Storende geluiden vernamen wij niet, alleen het eenigszins
eentonige gonzen van talloze insecten, die spelemeden in de lucht. 't Was een uur,
dat tot rusten en peinzen noodde. Hier althans ademt alles vrede. Als een grimmige
tiran zwaaide de onverbiddelijke wintervorst zijn scepter. Met ijzeren vuist sloot hij

de 's zomers zoo vroolijk bruisende stroomen in boeien. In allerijl werden schaatsen
opgezocht en sleetjes van den zolder gehaald. De meesten onzer spoedden zich met
rasse schreden daar heen, waar wedstrijden werden gehouden om medailles, die de
beste onzer rijders met afwisselend succes de vreemde concurrenten betwistten.

R.H.B.S., Ter Apel.

Wie l^{ei}-den (onvult. tegenw. t.) zoo'n slecht leven?
ij

De trot^s-e krijgsmann (wenden, onvult. verl. tijd) zich tot zijn vijand, maar deze
sch
(vluchten, onvult. verl. tijd).

(Aankleeden, gebiedende wijs) je maar g^{ou}-w.
au

Gymn., Lyc., H.B.S., Utrecht.

6. Die ^{norse}—sergeant-majoor keek altijd even ^{stuursch}—
norsche ^{stuurs}

7. Door haar zenuwachtigheid tasten (ovult. verl. t.) zij ^{voordurend}—zonder
voortdurend

succes
— in het donker rond.

succes

De commissionnair kon zijn ^{financiële}—verplichtingen niet nakomen; zijn crediteuren
financiële
aanvragen (o. verl. t.) toen bij de arrondissementsrechtbank zijn faillissement.

De dokter zei tegen den bronchitislijder, die ook ^{nog}—door rheumatische aandoenin-
noch
gen gekweld werd: „U ^{allerlei}—aanwenden (o. tegenw. t.) ^{verkeerde m i d d e l}—
allerlij
(meerv.) aan”.

R.H.B.S., Winterswijk (diktee).

Hij wijdde zich aan de bevrijding van zijn land, nam de leiding van het verzet op
zich en deinsde voor niets terug.

Haar oudste zoon Wouter is steenhouwer, haar jongste zoon Paul knecht bij een
bierbrouwerij.

De wouw is een inheemsche roofvogel, voor wiens scherpe klauwen de kleine vogels
doodsbenauwd zijn.

De spitse toren verheft zich ginds boven het malsche groen der bosschen, als ge dit
pad dwars oversteekt en na eenige minuten rechts afslaat, zult ge hem ras bereiken.

Daar in Winterswijk zijn ook die ivoren dozen verloot, op een voorwaarde,
waarnaar wij onze lezers nog steeds nieuwsgierig hebben gelaten. Geven wij
daarom, als waardig slot voor deze keer, die Winterswijkse idioten-zin nog
eens, maar nu in ongerepte schoonheid:

Wij zullen deze ivoren doozen verloten, maar je moet mij beloven, ze eerst aan den
commissaris van politie te vertoonen.

Wij eindigen hiermede dit hoofdstuk, maar heus niet, omdat de voorraad op
is; wilden we alle monumentaligheden op taalgebied, dit jaar bij de kinder-
examens vertoond, signaleren, dan hadden we enige hoofdstukken nodig. En er
zijn nog ongedachte schoonheden van gedichtenmishandeling, die we apart

gaan vermelden. Doch er is één geheel unieke, tenminste dit jaar unieke opgave, die we nog even nu 'n ereplaatstje moeten geven, ter ere van de H.B.S. 5-j, e. te Nijmegen, waar de examen-idioot complete orgiën heeft gevierd:

2. Schrijf het volgende stukje over met leestekens en hoofdletters: nu was de beurt om te schrikken aan gert o henk riep hij maar henk bleef liggen schreeuwend en gillend op den bodem van takken en blaren en de jongens die eerst na 't bekomen van den schrik even hadden willen lachen stonden nu wezenloos te staren naar den armen jongen die een paar meter beneden hen lag te schreeuwen o henk henk huilde bijna gert heb je je bezeerd o mijn been mijn been klaagde henk o helpen jullie me toch plots ging pim op zijn buik over den putrand liggen met zijn beenen boven den put houën jullie mijn handen vast zei hij dries en niek.

VI.

Intermezzo.

We hebben bezoek gehad van de examen-idioot. „(Ch) (g) (e) (a) (aa) (g) (ch) te — (b) (B) (o) (oo) de (n) re (d) (dd) a (kt) (x) (ks) (i) (ie), sprak hij, ik kom u iets mededelen, dat van belang kan zijn voor de innemendsten der Nederlands(ch)e onderwijzers, welke zoals ik weet gevormd worden door uw lezerskring. We (hij zei: we) hebben het dit jaar kalmpjes aan gedaan, omdat het feest voor 't eerst na lange tijd weer gevierd werd. Maar 't volgend jaar is iedereen gewaarschuwd, en aangezien een gewaarschuwd man voor twee telt, zullen we dan streven naar verdubbeling der moeilikheden. Ik heb al 'n begin gemaakt met de voorbereiding, van het door mij bereide taalwerk voor 1929 en overhandig u hierbij de eerste proeven:

1. Schrijf in de juiste vorm:

De— o d i g g g a a m v a a w e d d l e i
 d — e — l — e — n de — r — e — k
 o o d d i e c h c h c h a m m f a v e e d l l i j
 c h d d o d u s s s c h z z s z d o n g f
 — e — — e — m — — — — — e n w e r — e — d — r — d e — o — — e r
 g d o o d d u u s s z z c g s s c h d d o o n v
 s g i l i g c h g a p p a a o o v c h e e z s c h
 — — — — — e — k n — — e — n — r b — — e — — e h — — — — e —
 s c h i e l l i e c h g g a a p a o f g e s s s
 t p u u v a a t t o o l l t z e i a a d d
 m e — — c h — l (e) p — — n k — — r — — e (n) — j e s d i e (n) — — h — — e (n)
 d b u f a a a a t o l d t s i j a d
 d v e e i z s s a a g g g a a s s z z e i
 o n — — r — m (p) (d) (t) u i t e e n — — — — e r m — — — — — n .
 t f e e i j z z s a c h g c h a z s i j

Dictée.

De oude vrouwen dezer rabauwen bouwden gauw een outer van louter gouden pauweveeren. De valsche katten vertrouwden niet het getrouw nagebootste miauwen van den flauwen oudoom, die meende met dit zoutelooze nabauwen de filksche knapen op onderhoudende wijze een les in de natuurlijke historie voor te kauwen.

Het spitse dak van de smidse tekende zich ras af tegen de fletse kleuren van de vervallen loods waar de norsche maar trots zijn grijze haren nog krasse bootsman zijn dagelijksch brood verdiende met het tot bosjes binden van gedroogde vischjes.

De adellijke dame zocht haar heil in een smadelijke vlucht voor den verraderlijken vriend, dien zij reeds sinds het verscheiden van haar trouwen eega duchtte. In gindsche hut, omzoomd door het malsche groen der eikebosschen, herdenkt zij onder droevig zuchten haar kindsheid en plengt er dagelijks tranen. Behalve haar trouwe meid weet niemand welk leed zij lijdt, tenzij misschien de oude geit, die zij achter het boschhuis weidt, en waaraan zij veel zorgen wijdt. Overigens vermijdt zij elk gezelschap, en leidt dus een leven vol eenzaamheid. Zij wordt daardoor norsch en bits.

Houdt den dief; hij heeft oud hout gestolen en is dus een houtdief! Rouwt het u niet, dat gij den gauwdief met behoud van het gestolen goud liet vluchten in het woud, waar hij zich nu verscholen houdt totdat hij vertrouwt, dat de waakzaamheid van Paul en Wout, de oude veldwachters, verfauwte?

Verder, sprak hij, kan ik u reeds nu een en ander mededelen over de adellike dame, welke ik dit jaar in verschillende plaatsen opgevoerd wist te krijgen. Ik ben voor 1929 wel helemaal met haar klaar, maar het staat nu reeds vast voor 1930:

dat zij allerinnemendst zal zijn;

dat zij zich tot iemand zal, wenden hoogstwaarschijnlijk tot een trouwen bediende;

dat zij de door de fabrikanten uitgelofde, medailles zal uitdelen;

dat zij daarbij gekleed zal zijn in een paarse japon met Schotsche ruiten en Venetiaansche kant;

dat zij vooraf haar dorst zal lesschen;

dat zij na afloop van de indrukwekkende plechtigheid zich zal verwijderen in een vergulde koets;

dat daarbij de opgewonden menigte zal applaudisseeren; dat zij iemand (waarschijnlijk den forschen knaap) zal vragen: of hij wel dagelijks baadt?

Tot slot zal zij, hoe weet ik nog niet, maar daar vinden we nog wel wat op, neergevlijd komen te liggen in het malsche gras, en vandaar uit iets van een begrafenisstoet beweren op zodanige wijze, dat de overtreffende trap van wijs, valsch, norsch en dwars er aan te pas komt.

Ik twijfel nog, of ik haar tot eega van de Mexikaansche, dan wel van de Tsjecho-Slowaaksche gezant zal benoemen, maar in ieder geval bewaar ik haar voor het definitief weduwschap nog tot 1931.

Dan, in 1931, zal zij echter weduwe moeten worden, maar iets (wat weet ik nog niet) aan invloed (t) rijke bloe (t) d v e r w a n t e n te danken hebben. Doch u begrijpt, dat hieromtrent nog maar heel weinig positief vaststaat. . .

* * *

Wat de rekenkundige vraagstukken betreft, heb ik grootse plannen. Ik zal modern zijn, en rondgrijpen in het praktische leven. Ik zal bijv. een lijstje geven

van de golflengten der diverse radiostations, en die getallen laten optellen zonder „onder elkaar stelling”.

Er komt een rantsoensom over een Zeppelin, die langer in de lucht blijft dan gedacht werd; maar twee leden der bemanning sterven.

Er komt een buitengewoon probleem over de honden van Sjef van Dongen, eerst waren er driemaal zoveel als Sjefs jaren, later was er één minder dan het vijftiende deel van het aantal maanden dat Sjef telde, en twee weer iets anders — wat weet ik nog niet precies. Maar de slotvraag zal luiden: Uit hoeveel honden bestond Sjefs span toen hij vertrok?

Een som over een zwembassin komt er ook, maar nu over een overdekt, waarin het water een dM. bóven de rand staat.

Ook ben ik bezig met een kubieke K.M. platina, waarvan ik sierhangertjes laat maken die alle even zwaar zijn, en ten slotte vraag ik, hoeveel meisjes daarmee gelukkig kunnen worden gemaakt, wanneer er door de bewerking 0.01 percent verloren gaat.

Er zal ook weer vlees indrogen door het roken, vermoedelijk 17 percent; de koopman zal vervolgens evenveel jaren tellen als zijn winst guldens bedraagt.

En dan heb ik me een breuk, mijne heren, zo'n breuk is er nog nooit in één vraagstuk opgetreden. Mirakelen zullen we beleven met dié breuk. Alleen wat er met de noemer gebeurt, is al compleet een roman; en dan de teller nog! En toch verandert die breuk niet van waarde, hè, ofschoon iedereen zo op 't eerste gezicht zal zeggen, dat er door al die operaties niets van overblijft.

En nu iets over m'n plannen voor 1932...

„Meneer,” vielen wij de ongelukkige in de rede, „in uw plaats zouden we niet al te veel plannen voor zo lang vooruit maken. Wie waarborgt u, dat u in 1932 nóg vrij rondloopt?”

Hij keek ons aan met een zalige glimlach:

„Denken jullie dan, dat ze me voor niets hebben losgelaten? Nee mijne heren, ik heb een taaák, een roeping...”

En terwijl dat laatste woord verklonk, nevelde hij weg, een stank achterlatend van bedorven vis en beschimmelde ouwe schoenen. Waar-ie gestaan had, schoten paddestoelen uit het vloerkleed op. Maar op onze redactie-tafel lagen de dokumenten, die we ter waarschuwing en wapening onzer lezers in dit verslag hebben opgenomen.

VII.

„En de stroom rijst al meer en meer”: sinds de eerste verzameling opgaven van 1928 voor het toelatingsexamen der middelbare scholen verscheen, die van de heer J. Beker, waarvan we het voorbericht aanhaalden — sindsdien kwam de bundel van Holtzappel; daarin was een zekere rubricering aangebracht, het was niet meer zo rauw opgedist als het werk van Beker. En de heer Brouwer, „onderwijzer aan de brugklassen te Groningen”, die in 't begin van '28, toen bekend werd dat het toelatingsexamen weer werd hersteld, as-de-bliksem een „Toetsnaald” had uitgegeven, bevattende een verzameling opgaven van '25, '26 en '27 — is nu voor de dag gekomen met 'n „Toetsnaald”

alléén over 1928. En twee andere Groningers, de heren Overdiep en Turkstra, hebben een nieuw rekenboekje gebracht, getiteld „Het Nieuwe Admissie-Examen” bevattende „een keuze uit de rekenopgaven van meer dan 100 toelatingsexamens methodies gerangschikt en bewerkt.”

Terwijl de heer Corn. Maars in de tiende, vermeerderde druk van zijn klassieke bundels „Mijn examen” ook de allernieuwste snufjes heeft kunnen gebruiken.

We kunnen dus voort. Het verschijnen van deze werkjes in zo groten getale en zo prompt 'n maand of wat na de eerste herstelde examens, bewijst dat de dressuur voor 't volgend jaar al aan de gang is. Dat de lagere school in ons land als door toverslag zich weer onder de bevelen van de middelbare heeft gesteld. Met andere woorden: dat niet alleen in die fatale Juniemaand van '28 talloze kinderen op het examen in geestelijke aanraking zijn geweest met de malloterigheden die wij signaleerden en nog signaleren zullen — maar dat ook, en dat is de reden van onze zo felle oppositie, — dat ook op de lagere scholen dag in dag uit de kinderen aan deze malloterigheden zullen moeten doen.

De examen-idiot regeert weer over de lagere school van ons land, dat is de toestand. Voorlopig nog alleen-maar in de hoogste klas... verbeelden we ons. Maar weldra zal ook zelfs de schijn dáárvan verdwenen zijn: in een normaal-ingerichte school kan men de kinderen maar niet in-eens voor de beoefening dezer „opgaven” zetten; dus moet men in op één-na-de hoogste al beginnen te zorgen voor een voorbereiding tót de „toetsnaalderij” — en zo voorts en zo voorts, en het zal niet lang meer duren of we beleven het weer, dat de juffrouw van de eerste klas tegen de Kerstvakantie met 'n serieus gezicht de vader waarschuwt: als het jongetje zó doorgaat, kan-ie geen examen doen later...

Laat men zichzelf toch niet wijsmaken, dat het deze keer zo'n vaart niet lopen zal. Laat men toch begrijpen, wat het voor de Nederlandse lagere school betekent, als er boekjes verschijnen met voorberichten waarin men leest:

Deze verzameling zal tevens een geschikt middel zijn, om de leerlingen te oefenen in het lezen en uitwerken van examenwerk.

Moge ons boekje, in zijn tweeledige bedoeling: voorlichten en aan 't werk zetten, voor velen een welkome uitgave zijn!

Tientallen vragen zijn door hoofden van scholen en onderwijzers naar aanleiding van het weer ingevoerde toelatingsexamen gesteld. Voor Rekenen o.a.:

Zijn de eisen even streng als in vroegere jaren?

Legt ge de nadruk op cijferen of op beredeneerd rekenen? enz. enz.

Voor zover mogelijk zijn de vragen beantwoord en veel moelikheden opgelost in onderlinge bespreking tussen L. O. en M. O., maar de beste beantwoording geeft de praktijk der Examens.

1°. We hebben de opgaven niet gerangschikt naar de plaatsen, waar ze opgegeven zijn, maar een enigszins methodiese rangschikking gezocht:

2°. We hebben de opgaven niet steeds onveranderd gelaten. Vaak hebben we opgaven gekombineerd, vereenvoudigd of verzwaaard, zonder daarbij uit het oog te verliezen, dat het geheel een nauwkeurige afspiegeling moest blijven van de praktische toelatingseisen.

Na deze methodies gerangschikte series uit de Eerste Afdeling volgt de Tweede Afdeling, waarin een keur van 20 volledige examens onveranderd zijn opgenomen. Deze dient in hoofdzaak de leerling er aan te wennen, in de beschikbare tijd een stel examenopgaven te maken.

Ook deze uitgave, die de opgaven bevat voor het toelatings-examen 1928 van ruim 50 Hogere Burgerscholen, Gymnasia en Lycea, zal als repetitieboekje goede diensten kunnen bewijzen. Het bevat zoveel opgaven voor de vier vakken, waarin wordt geëxamineerd, dat de gehele stof, die behandeld moet worden in de opleidingsklassen, hierin is verwerkt.

Nee, om te spreken met de véél-zeggende woorden van de bundelaar Maars: het onderwijs zal „op de hoogte van zijn tijd” moeten blijven, en die hoogte van die tijd van tegenwoordig, die wordt eenvoudig gedikteerd door de examen-idiot.

* * *

Nademaal nu op verschillende plaatsen in ons land kinderen, die bij het middelbaar onderwijs wilden worden toegelaten, gedichten „ter behandeling” hebben gekregen, staat ook voortaan „het behandelen van gedichten” weer op het programma der lagere school.

Nu is dat „behandelen van gedichten” in de onderwijzerswereld een veel voorkomende krankzinnigheid; zo moesten de kandidaten op het onderwijzers-examen in den Haag de laatste keer behandelen „Septemberdag op Walcheren” van Boutens. En iemand van de „Avondpost” heeft daarover 't volgende interessante stukje geschreven:

„Ik heb persoonlijk de dichter Boutens over deze examen-opgaven gesproken en deze zelf aan het onderwijs verbonden dichter, was in het geheel niet verbaasd.

„Als u zich dáárover verwondert,” zei Boutens, „dan kent u het onderwijs nog niet: De heren maken van mijn gedicht een pagina met orakelspreuken en ik mag er wel bij verklappen, dat ik een brief van de commissie heb om raad, want de heren zijn het zelf onderling niet eens over wat ik bedoel met dat „waaierwiggend” in regel 13.”

— En wat bedoelt u met regel 9: „Waar wazen verten scheuren schelle schreeuwen”, vroeg ik.

— Niets anders dan wat er staat.

„En zo zou Boutens zelf op zijn gedicht zijn: gezakt, want dat is geen antwoord.”

Wij vrezen nu, dat Jan Prins een soortgelijk figuur zou slaan, wanneer hij examen had moeten doen voor het Chr. Lyceum te Zutfen. Hij had dan dit voor z'n neus gekregen:

De Ploegers.

1. De trotsche paarden trekken
2. het glimmend ijzer door den grond
3. en doen met kluiten, malsch en rond,
4. den akker zich bedekken.
5. Eén man staat aan den ploeg
6. en één ziet, dat het recht gaan zal,
7. en beiden hebben zij aan al
8. hun aandacht niet genoeg.
9. dan komt het tot een draaien.
10. de wijde zee van klei weer in.
11. de paarden houden even in.
12. De lange manen waaien,
13. De hooge koppen nijgen

14. zich neder tot de zware klei
 15. De luie modder zijgt opzij.
 16. En de twee mannen zwijgen.
- A. Beantwoord de volgende vragen:
1. Waarom zou de dichter die paarden „trotsch” noemen? — Lees regel 13 ook nog eens.
 2. Hoe heet dat „glimmend ijzer”?
 3. Hoe zou het komen, dat die kluiten zoo „malsch” zijn?
 4. Wat doet die tweede man eigenlijk?
 5. Waar „komt het tot een draaien”?
 6. Waarom noemt de dichter dien akker een „wijde zee van klei”?
 7. Wat beteekent regel 11?
 8. Is er ook verband tusschen dat „nedernijgen” van de koppen en de „zware klei”?
 9. Waarom zou die modder „lui” genoemd worden?
 10. Waarom „zwijgen” de twee mannen? — Lees de regels van 7 en 8 ook nog eens!

Waarom zou de dichter die paarden „trotsch” noemen? Omdat hij vond dat ze zo trots d'r uitzagen, zal een kind waarschijnlijk zeggen. Of verwezen naar regel 13, zal het zeggen: omdat ze zulke hoge koppen hadden. Welk ander antwoord kan men van een normaal lager-school-kind met enig recht verwachten?

En hoe dat „glimmend ijzer” heet? Een normaal kind zal hier „ploegijzer” zetten misschien; maar als het de vraag open laat, beteekent dat in Zutfen dan een defekt? Of eist men het woord „kouter” zelfs? Wij weten vast, dat wij als kind hier hadden geantwoord: „het ijzer van de ploeg” — maar de examen-idiot zal beweren, dat dit „geen antwoord” is.

En hoe het komen zou, dat die kluiten zo „malsch” zijn? Ja, gut hoe zou dat nu komen? En waarom moet een kind dat nu wel kunnen zeggen, en niet hoe het komt, dat ze zo „rond” zijn?

Wij zouden wel eens willen weten, wat iemand ter wereld had aan te merken op de volgende antwoorden:

Wat doet die tweede man eigenlijk?	Die ziet, dat het recht zal gaan.
Waarom noemt de dichter die akker een „wijde zee van klei”?	Omdat hij vindt, dat-ie daar zo erg op lijkt.
Wat beteekent regel 11?	Dat ze even inhouden.
Is er ook verband tussen dat „nedernijgen” van de koppen en „de zware klei”?	Ja.

Waarom zou die modder „lui” genoemd worden?”	Omdat de dichter hem zo lui vindt.
--	------------------------------------

Waarom „zwijgen” de twee mannen? — Lees de regels 7 en 8 ook nog eens!	Omdat ze aan al hun aandacht niet genoeg hebben.
--	--

Wij snappen wel, dat de examen-idiot dat laatste „anders gezegd” wil hebben; maar hij meent toch, dat het werk de aandacht van de twee mannen zó in beslag neemt, dat ze geen gelegenheid voor 'n praatje hebben en een antwoord in die geest suggereert-ie zelf. En wanneer een kind zou antwoorden: „Omdat ze d'r nooit bij praten” was het mis? Och kom! Wij hebben een zwaar vermoeden, dat de examen-idiot zelf van die hele laatste regel niets snapt. Die éne regel van dat zwijgen dezer werkende boeren is misschien de mooiste van het gedicht; er staat oneindig veel méér in dan wat de

examen-idioot denkt; het eigenaardige „En” waarmee de slotregel begint, had de examen-idioot voor zijn inleggende „uitleggerij” kunnen behoeden — wanneer de stakkerd gedichten kon lezen.

Doch zeer waarschijnlijk heeft de ongelukkige dat geen bezwaar gevonden. Wat hij wilde, was: slechts op een of andere manier wat gekke raadseltjes te pas brengen bij een of ander gedicht. Waarom? Nou, zal-ie zeggen, waarom niet?

En ziedaar, wat ons nu zo hindert in zo'n opgave: waarom nu deze malle vragen gesteld, en waarom niet een stel andere; als:

Waarom heet het gedicht: De Ploegers?
Waarom staat er in regel 1 „trekken” en niet duwen?
Waardoor zou het ijzer (regel 2) zo glimmen?
Staat de man in regel 5, of loopt hij?
Waarom staat er in regel 10 „weer”?
Wat betekent regel 12?

Met zulk een och-vraag-ze-maar-wat-opgave onderzoekt men alleen — of het kind al eens meer zulke dwaze prutserij met zinnestjes en woordjes uit een gedicht heeft uitgehaald.

Daarna volgen bovendien nog vragen die de examen-idioot waarschijnlijk grammatikale-vragen noemt. Bij voorbeeld:

Welke onderwerpen staan er in regel 6?
Welke vorm (tijd, persoon en getal) van „gaan” is er gebruikt in regel 6?
Zou je „nedernijgen” (regel 13 en 14) ook zo spellen? Waarom?
Wat is het voltooid deelwoord van „zorgen”? (regel 15).

Wanneer kinderen zulke vragen weten te beantwoorden vóór ze op de middelbare school komen, wat moeten ze dan eigenlijk voor Nederlands nog leren óp die school zelf? Ze zullen zelfs een gemotiveerde(!) mening moeten geven over nijken of neigen — wij zouden waarachtig de examen-idioot z'n eigen geleerdheid hieromtrent wel eens willen horen!

Een zeldzaam woord als „zorgen” moet ook al tot het kindervokabularium horen!

En konden we nu maar afgesproken krijgen, dat de lagere school had te zorgen voor twee of drie van die steriele wetenswaardigheden. Maar waar is de grens. Wat mag wel, wat mag niet meer worden gevraagd? Voor de Chr. H.B.S. 3-j. te Zetten werd „opgegeven” het volgende vers van Hélène Swarth:

Vier uur!
Reeds werpt de zon haar goudgloor dwars door 't lover
Der linden, bloeiend op het brede schoolplein.
Nu trilt de lucht van schelle kinderkreten
En vrolijk stormt de bende boerenknappen,
Van dwang bevrijd, met lei en boek, de deur uit.
Hier rolt een hoepel, ginder zwenkt een priktol.
Een blonde guit haalt knikkers uit zijn broekzak
En graaft een putje in de geblakerde aard, waar
De grijze grond van droogte is doorgespleten.
Bij 't ijvrig bukken dekt een vlassen voorlok
Zijn helder oog: het spel vangt aan en 't zonlicht
Beglanst de glazen bontgekleurde knikkers.
De jonge meester draait nog op de drempel
En stopt zijn pijp en luistert, in gepinzen,
Naar stemgejoel en kletterende klompen.

Reeds van te voren is vast te stellen, dat het weer echt een streek van de examen-idioot is, zulk een gedicht te kiezen: het allerlaatste wat men met kinderen gaat bekijken is de visie van de volwassene óp kinderen. Welnu, dit gedicht moest de jeugd daar in Zetten „een paar keer rustig overlezen” — en... „vertel dan met je eigen woorden wat in dit gedichtje wordt beschreven”.

Met de beste wil van de wereld zouden wij deze opgave niet anders kunnen „maken” dan aldus:

„In dit gedichtje wordt het uitgaan van een dorpschool beschreven.”

Maar dat bedoelt de examen-idioot niet; die bedoelt: lever een parafrase van het vers — een onmogelijke eis aan een kind — want wat zijn „eigen woorden” van het kind bij voorbeeld?

En daarna komen er nog „vragen” ook: „Wat is een priktol?”

Weer 'n volslagen idiote opgave: laat, wie daaraan twijfelt, zelf maar 'es proberen op te schrijven, wat nu eigenlijk een priktol is! En men kan toch niet zeggen: nou ja, hoe die definitie wordt neergepend, dat kan me niet schelen. Want wat wilt ge dan eigenlijk? Informeren, of het kind wéét wat een priktol is?!

Maar 't wordt nóg maller:

„Er staat dat de priktol „zwenkt”. Wat is „zwenken”?

Zwenken is het weinig-gebruikte woord voor draaien, eigenlijk: het archaïs ties geworden woord; het nog wél gebruikte woord „zwenken” kan echter de kinderen best verleiden om de vraag „fout” te beantwoorden. Sterker nog: zeer waarschijnlijk is het kind, dat eenvoudig neerschrijft: „zwenken is draaien”, héél wat botter van taalgevoel dan het kind dat zo iets schrijft als: „een andere kant op vliegen; van richting veranderen”, e.t.g.

Voor 't Gymnasium te Amsterdam werd het gedicht „De Regen” opgegeven. Daarin kwam voor:

Ras gezwollen beekjes glijen
Kabb'lend langs de grove keien.

En ongeneerd werd daarom de kinderen gevraagd: „Wat zijn grove keien?”

Stel u nu toch een 12-jarig kind voor, dat op die vraag antwoord moet geven „in een flinke zin” (dus niet met één woord) zoals nadrukkelijk was voorgeschreven! Niet dan na bange aarzeling zal een gewoon kind er zich van afmaken met een „flinke” zin als:

„Grove keien zijn grote keien.”

Maar dan is het kind er nog lang niet:

„Zeg wat het tegenovergestelde is van „een grove stem, een grove leugen, grove taalfouten.” Lezer, probeer het zelf maar eens even neer te pennen, van die laatste twee! Dan zult ge meteen weten: dit is van de examen-idioot weer de och-je-vraag-ze-maar-wat-methode. Had de ongelukkige één moment overdacht, zelf overdacht, wat hij zou antwoorden, dan had-ie de vragen achterwege gelaten.

Maar het arme kind is er nog niet. Van die grove keien waar het regenwater langs kabbelt is het al overgegaan tot het tegengestelde van grove taalfouten, nu komt er:

„Wat betekent: „Het grove werk moet nog gedaan worden. Hij hakt er met de grove bijl op in.”

Alweer: volwassen lezer, wel-geëxamineerd schoolmeester desnoods, probeer het eens, schrijf het eens op in een flinke zin. . .

Dat wordt gevraagd aan twaalfjarige kinderen! Inderdaad, het grove werk moet nog gedaan worden, we kunnen met de dwazen, die kinderen met zulk „taalwerk“ durven bezig te houden, nog lang niet over zoiets als kinderkennis en kinderpsychologie spreken, we moeten ze eerst nog aan het verstand brengen, dat een kind alvast géén groot mens is. En er zal met de grove bijl op in gehakt moeten worden, willen we in de gruwelijke duisternis waarin deze pedagogen leven, enig licht brengen. . . .

* * *

Zelfs dichten schijnt men als toelatingseis te stellen. In dat gedichtje van de Regen wordt gezegd, dat de regen kletterend neerdaalt en naar beneden gutst, derhalve moeten de kinderen invullen:

de regen..... neer
de golven.....
de stormwind.....
de bliksem.....
de donder.....

Wat betekent deze uitnodiging tot óók-er-'es-dichten? Natuurlijk, kijken of „de clichés“ er in zitten. Het kind dat onnozelweg zou schrijven: „de bliksem slaat in“ maakt een fout, want de bliksem van de examen-idioot flitst — afgelopen. Maar 't volgend jaar zal het kind, dat geprepareerd is op het vijftal: regen, golven, stormwind, bliksem en donder, een strop hebben, als het naar aanleiding van een gedicht over de blanke duifjes krijgt in te vullen:

de duif.....
het musje.....
de leeuw.....
de olifant.....

Of „naar aanleiding van“ weer een ander gedicht weer een ander stelletje clichés krijgt te reproduceren.

Ach, we weten het allen: dit betekent de terugkeer der „stijloefeningen“, zaliger nagedachtenisse. . . .

Herinneren we ons niet het schone thema:

„Wat is het verschil tussen . . . ?“

En wat dan de examen-idioot zal vragen, over enige jaren, wanneer de stijloefeningen weer de oude trap van volmaking zullen hebben bereikt, daar geeft het Erasmiaans Gymnasium te Rotterdam al een voorproefje van:

Wat is het verschil tussen:
Een klokkenist en een klokkemaker.
Een kolonist en een koloniaal.
Een hoveling en een hovenier.
Een dominee en een domino.

Dat laatste is niet neutraal, waarom nou juist alleen een dominee te grazen genomen? Er moet bij:

Wat is het verschil tussen:
Een pastoor en een pastel.
Een rabbijn en een robijn.
Een Brahmaan en een banaan.
Een profeet en een proleet.

VIII.

We moesten dit hoofdstuk maar 'es geheel besteden aan de sommetjes, oftewel rekenkundige vraagstukken.

Met die sommetjes voor de H.B.S. is het altijd een rare historie geweest. Je dresseerde je leerlingen op het oplossen van een behoorlijke portie van die raadseltjes, puzzles, denkoefeningen, wanneer je wist, dat ze toelatingsexamen moesten doen. En dacht dan in je naïveteit: zie zo, het is wel, van ons schoolmeesters-standpunt gezien, een raar bedrijf geweest, dit stukje voorbereiding, maar nu zijn ze dan ook in konditie, wanneer het rekenen op die middelbare school begint. En je informeerde bij je oudleerlingen: hoe gaat het met de sommetjes, je profiteert d'r zeker flink van, dat wij dat zo stevig beoefend hebben, je weet nu toch zeker meestal wel raad met die beredeneerde vraagstukjes?

En dan hoorde je . . . dat er op de H.B.S. aan al die vraagstukjes . . . niet meer gedaán werd! Nee hoor, die nonsens daar hadden je leerlingen enkel bij jou last van gehad, dáár waren ze tenminste van af.

Je raakte daardoor wel 'es in debat met een leraar: jullie zelf doen niet aan die rommel, waarom vraag je d'r dan naar op de examens?

Nou, was dan de repliek, kijk 'es hier, je richt je examen in, naar wat ze geléerd hebben; en omdat jullie ze die soort sommetjes leren, dáárom gebruiken we ze voor 't examen. Maar ik wil je wél bekennen, dat we ons wel eens afvragen: waarom zouden ze op de lagere school eigenlijk zulk gek rekenwerk doen?

Wel, was onze repliek toen weer, wij moeten 't wel, want jullie examineren d'r in, dat weten we vooruit. . . .

De vicieuze cirkel, waar we jaar in jaar uit in rondtolden, en de een kon er niet uitkomen, doordat de ander er niet uit kon komen.

Maar toen kwam de kans: het toelatingsexamen verviel, de vicieuze cirkel was verbroken. Als de lagere school voortging met de rekenraadseltjes, kon ze de schuld niet meer op de eisende middelbare school gooien.

En ziedaar, 1928 komt, de middelbare school eist weer — en prompt blijkt ze (op 'n enkele lokale uitzondering na) weer dezelfde raadseltjes te eisen.

Als er iets verdeeld moet worden, zijn het weer dingen die nooit verdeeld worden zoals de jaren van vader en zoon; er lopen weer A's en B's van P. naar Q, en de een vertrekt weer een kwartier eerder dan de ander; en er staan weer bommen rondom landen, op afstanden van 5 M., A en B kunnen weer een werk afmaken in zóveel dagen, ze werken samen maar moeten om een of andere mysterieuze reden d'r uitscheiden, en dan komt de fameuze C. de boel afmaken. Er halen weer kooplui de zonderlingste en meest ingewikkelde manipulaties uit, er wordt weer met kapitalen gewerkt op een manier die een bankier stápel zou maken; allerlei muntstukken raken weer op de gekste manier door elkaar; bakken worden weer van binnen en van buiten gemeten, sloten worden weer door landen gegraven, de landen met de bagger opgehoogd; ook de mengeling van water door wijn is weer herleefd. Enfin, de Hollandse schoolmeester zal met de jeugd z'n hart kunnen ophalen aan het echte, ouderwetse, klassieke beredeneerde vraagstuk.

Af en toe is er iets nieuws: hier en daar is tusschen al dat klassieks een dingetje uit een „test“ verdwaald; wij willen nog niet verklappen, waar. Want

dat zou slapende honden wakker maken; en wij hebben geen zin, om het hier dreigende proces te verhaasten, door een paar titels op te geven van testverzamelingen die „door te werken” zijn ter voorbereiding van het toelatings-examen.

De hele droevige kollektie heeft dit grote gemeenschappelijke kenmerk: een kind van normaal verstand, onbevangen en ongedresseerd voor zulk een rekenraadseltje gezet, faalt in de oplossing. Wil men dit falen voorkomen, dan is er onverbidde dressuur nodig in de gekke kunstjes die kunnen worden gevraagd.

Maar hoe ver de meest-bekwame en ervaren dresseur het zal brengen met de voorbereiding van iets als het volgende vraagstuk, opgegeven te Apeldoorn voor 't Gymnasium — is ons een raadsel:

Een hond achtervolgt een kat, die 31,74 M. van een boom en 225 c.M. van den hond verwijderd is. De kat maakt per seconde 3 sprongen, elk van 69 c.M.; de hond 2 sprongen, elk van 11 dM. Zal de kat den boom nog vóór den hond bereiken?

Zoo ja, hoever is dan de hond nog van den boom verwijderd? Na hoeveel seconden zou de kat ingehaald zijn, als er geen boom had gestaan?

Dit vraagstuk lijkt ons een bewijs voor de degeneratie welke in de klassieke opvoeding is doorgedreven. Wij zouden de heuse klassikus wel eens willen zien, die bij 't lezen van dit gedachtenloze, logika-vijandelijke proza niet een traan plengt, dat zulk een denkproleet als de examen-idiot zich hier toont, tegenwoordig toch maar uit te maken zal hebben, of een kind in de klassieken zal worden gekonfijt of niet.

Want voor wie enigermate redelijk en ordelijk denkt, voor wie gewend is, zich rekenschap te geven van de zin der woorden die hij leest, voor wie zich iets voorstelt bij het lezen — voor zo iemand is toch letterlijk alles aan dit vraagstuk even weerzinwekkend van primitief barbarisme.

Daar is ten eerste de gekke manier van voortbewegen: zuiver en alleen met sprongen, je ziet die twee mekaniëken al aan de gang: hup — hup — hup — na elke hup even wachten, want anders zou de snelheid te groot worden, en de kat mag maar 2 M. per seconde afleggen, moet bij voorbeeld niet over de 8 K.M. per uur komen, want dan zou het bijna snelwandelen worden! En de hond is een even malle mekaniëk, doet een sprong; wacht dan ook, lóópt geen millimeter, totdat de halve seconde om is, om daarna wéér een sprong te doen en te wachten. Want in het brein van de examen-idiot is nu eenmaal vastgesteld, dat het nog géén snelwandelen wordt.

Wat zegt u, dat het kind zich al die rarigheid niet behóeft voor te stellen, dat het enkel maar een rare manier is van de komponist van het vraagstuk, om te zeggen dat de kat per seconde 2,07 M. en de hond 2.20 M. vordert? Maar dan onderzoekt men met dit vraagstuk: of een kind het vermogen heeft om de meest verbluffende idioten-verhaaltjes langs zich heen te laten glijden, en alleen maar te kijken: met welke cijfertjes heb ik te maken, als ik idioot gebazel lees?

Enfin, láát een kind nu eens, door dressuur, er aan gewend zijn, het niet al te nauw te nemen met zulke vraagstukken. Hoe moet het dan het vraagstuk aanpakken? Om te beginnen moet het aannemen, dat hond, kat en boom zich in een rechte lijn bevinden, anders is er geen uitrekenen aan. Onderzocht wordt dus, of het kind er op gedresseerd is, een vraagstukje aan te vullen met gegevens die de examen-idiot vergeten had; of het kind redeneert: „Nou ja,

ze bedoelen natuurlijk...” Maar dan? Dan moet het kind niet het ongeluk hebben, logies te zijn, en het verschil in snelheid (13 c.M.) te gaan delen op de 225 c.M., vast te stellen dat de hond na $17\frac{4}{13}$ sekonde de kat zou kunnen inhalen — om vervolgens te konstateren, dat in die $17\frac{4}{13}$ sekonde de kat $17\frac{4}{13} \times 2,07$ M., dat is meer dan 34 M. kan afleggen, en dus vóór het inhalen al hoog en breed in de boom zit. Neen, die inhalerij zelf mag niet uitgerekend worden, daar komt pas achteraan, die derde vraag over.

Het kind moet dus uitrekenen: de kat heeft over de afstand tot de boom nodig $(31,74 \text{ M.} : 2,07 \text{ M.} = 15\frac{1}{3})$ sekonde, de hond $(33,99 \text{ M.} : 2,20 \text{ M.} = 15\frac{9}{20})$ sekonde, dat is $7/60$ sekonde langer, dus... neen, dat is ook niet goed, want dan heeft het kind een omweg gemaakt, om tot vraag 2 te komen.

De oplossing moet dus zo zijn: de kat heeft $15\frac{1}{3}$ sekonde nodig. In die tijd doet de hond $15\frac{1}{3} \times 2,20 \text{ M.} = 33,37\frac{1}{3} \text{ M.}$, hij is dus nog $33,99 \text{ M.} - 33,37\frac{1}{3} \text{ M.} = 0,25\frac{2}{3} \text{ M.}$ van de boom verwijderd.

En dáárna pas mag de inhalerij zonder boom worden uitgerekend.

Nu zwegen we nog over de mogelijkheid, dat het kind in vraag 3 reeds het antwoord op vraag 1 leest, en dus meent die vraag zónder rekenen wel te kunnen beantwoorden met „ja”.

Maar wij vragen ieder, die niet bezeten is van de examen-idiot, wat mag men nu als opgeschreven redenering verwachten van een 12-jarig kind, in examenstemming, na zulk een komplikatatie van domheden, onhandigheden, malligheden, enfin, abnormaliteiten van de vraagstukken? Alleen al de gemene getallen moeten het kind van streek maken...

Hoe zoveel malligheid ontstaat? Wel, uit de fatale wedstrijd tussen examen en opleiding. De examen-idiot had die Apeldoornse wiskunde-leraar ingefluisterd: „Zo'n gewoon inhaalvraagstukje — dat kan ieder kind maken, dus als je het nu eens pienter wil aanleggen, bedenk er dan allerlei rarigheden bij, die het kind zó in de war maken, dat het niet meer kan wat het anders wel zou kunnen.” En toen is die arme leraar dat waarachtig gaan doen!

Maar nu staat die kat-en-hond historie in de „Toetsnaald”, en 't volgend jaar, wanneer het gymnasium in Apeldoorn wéér in angst zit, dat er kinderen zullen binnendringen die nog geen verstand hebben van inhaalsommen, dan zal de examen-idiot weer de wiskundige specialiteit influisteren: „Die som van die kat en die hond heeft al in de Toetsnaald gestaan, dus met kat en hond krijg je de kinderen niet meer te grazen...”

„Eekhoorn en wezeltje dan?” zal de arme leraar opperen, want hij wil ook wel 'es uitgeslapen zijn.

„Prachtig,” zal de examen-idiot terugfluisteren, „maar schrijf dan niet dat de wezel de eekhoorn achtervolgt, maar dat hij zich te goed wil doen aan het bloed van het diertje, en dat het in een bos in het Z.O. deel van de Veluwe was. Zie je, want anders herkennen ze het type nog...”

En ach hemel, dan krijgen we 't volgend jaar als laatste vraag: „Na hoeveel seconden zou de eekhoorn ingehaald zijn, als er in dat bos geen boom had gestaan.”

Ziedaar meteen de welwillend-psychologische verklaring, hoe verstandige mensen zulke idiote dingen kunnen neerschrijven. In Amsterdam bij voorbeeld heeft men z'n best gedaan om het niet te bont te maken. Maar daar is men ondanks dat brave voornemen toch ook af en toe ontoerekenbaar geweest; daar heeft men de kinderen wijsgemaakt, dat het stof dat men van de grond

veegt of zuigt, maar niet zo in het vuilnisvat gegooid wordt. Neen, dat stof wordt verkocht. En blijkt aardig duur ook. Honderd zeven en tachtig gulden vijftig cent per kilo. Geloof u 't niet? Lees dan 't volgende sommetje:

Een H.G. stof kost f 18.75. Wat kost $7\frac{5}{8}$ K.G. + $6\frac{4}{5}$ H.G. + $9\frac{3}{4}$ D.G. + $17\frac{1}{2}$ Gr.

Heus, laat men 't maar eens aan de leraar-Nederlands vragen, een H.G. stof dat is werkelijk een ons vloervuil; men bedoelde: „Een H.G. van zekere stof”.

„Een M. stof” zou weer géén onzin geweest zijn, en had niet behoeven luiden: „Een M. van zekere stof”.

Dat zijn nu eenmaal de grilligheden van het gewone-mensen-Nederlands. Is hier nu een geweldig ongeluk veroorzaakt? Och neen, de kinderen behoeften zich niets voor te stellen, en bemerkten dus niets van dat dure vloerveegsel. Maar iemand die bij z'n zinnen is, spreekt noch schrijft zo; deze „kleinigheid” bewijst weer zo aardig, dat men eenmaal aan de examen-idioot het oor lenend, geen verantwoording meer kan dragen voor wat men zegt of doet.

Zo is ook tekenend dat Amsterdamse vraagstukje:

Een terrein lang 75 M. en breed 80 M. wordt 3 d.M. opgehoogd met zand. Het zand wordt aangevoerd in karren met 1.25 M³ inhoud. Hoeveel karren zijn hiervoor nodig?

De Volkschool, 't orgaan van onze Amsterdamse bondsafdeling, heeft al verhaald, hoe een pientere jongen hierop geantwoord had, dat het wel met één kar kon. En inderdaad, het kind dat dit antwoord geeft, is toch eigenlijk verstandiger dan het kind dat het aantal karrevrachten gaat uitrekenen. Het mist maar een ding: het is er niet op gedresseerd, welwillend te begrijpen, dat er wel karrevrachten bedoeld zullen zijn.

Laat men nu niet zeggen: dit is vitterij. Want te spreken van een H.G. stof van over de achttien gulden, en van een liter ijzer; en een hond die serieus een kat achterna zit, laten wandelen, dat zijn de beginnetjes van een dolheid, die tot erger voert, totdat men komt tot het pathologische proza dat wij in vorige hoofdstukjes reeds in zo betreurenswaardige overvloed konden citeren.

Dan wil men b.v. een „mengingsom” geven. Maar op mengen zijn de kinderen geprepareerd. Met „mengen” zijn ze niet meer te vangen. En dus wordt het type weggestopt onder geïmproviseerde rarigheden:

Gaat een winkelier wijnglazen verzenden; niet per dozijn of half dozijn, maar het pathologische getal van 17 wijnglazen. Voor elk glas dat heel overkomt krijgt hij 24 cent. Is billik, kapotte glazen betaal je niet. Maar als er nu onder 't vervoer een glas breekt, dan moet de winkelier er 4 centen voor betalen. Is dat nu niet weer zo-maar-es bedachte idioterigheid als franje, om een anders te duidelijk type van som onherkenbaar te maken?

Er is een land, daar moeten sloten in komen. Akkoord. Is de Nederlandse jeugd op gewapend. De sloten worden langs de 4 zijden afgegraven, 1 M. breed, 50 c.M. diep. Ook akkoord: de Nederlandse jeugd weet al, dat in een som die sloten loodrecht worden afgestoken, dat is nu eenmaal zo stilzwijgend afgesproken. En dus dreigde het gevaar, dat de som goed zou wor-

den gemaakt: dat het kind om de „hoekjes” dacht, en dus wist uit te rekenen: zoveel M³ grond komt er vrij door dat graven. Die grond wordt weer over 't land uitgespreid; en nademaal het kind wel weer zal aannemen, dat het uitspreiden met loodrechte kantjes kan geschieden, en dat er met „inklinken” of zo geen mysteries gebeuren, dreigt het gevaar, dat het kind werkelijk zal kunnen uitrekenen, hoeveel hoger het land wordt. Kopzorg, of dáárdoor de sloten weer niet dieper dan 50 c.M. worden, is niet te vrezen...

Derhalve, er moet nog wat bij. Het land moet ook nog in vier gelijke delen verdeeld worden door een sloot in de lengte en een sloot in de breedte, in gelijke delen, waarom? Zo-maar-es, om het kind nog meer woorden voor z'n neus te draaien.

En dan, denkt de examen-idioot, zal toch nog menig kind, hoe wel-gedresseerd ook, struikelen.

IX.

Vóór we een slotartikel geven (want het wordt tijd, dat we eindigen) willen we nog wat over de aardrijkskunde zeggen. Maar vooraf moeten we toch nog een páár opmerkingen maken:

In Leeuwarden, voor de H.B.S., wilde men onderzoeken of de kinderen de volgende berekeningen konden maken:

$$2 \times \frac{3.25 \text{ M.}}{0.65 \text{ M.}} + 2 \times \frac{1.30 \text{ M.}}{0.65 \text{ M.}} =$$

Maar de examen-idioot fluisterde het arme commissie-lid in: Ben je gek, als de kinderen cijferen met tiendelige breuken hebben geleerd, dan is daar niets aan. Neen, het moet aangekleed worden; doe het zo:

Een tafel is lang 3.25 M. en breed 1.30 M. Hoeveel personen kunnen om die tafel zitten, als voor ieder 0.65 M. ruimte gerekend wordt?

En ziedaar nu weer de zuivere examen-idioterij. Wanneer zal een kind deze som fout maken? Als het door de gekke aankleding van de som zodanig in de war wordt gebracht, dat het niet voldoende meer bij z'n positieven is, om de eenvoudige becijfering te maken. Of... wanneer het zich niet goed de situatie voorstelt, en daardoor de mensen maar aan één lengte- en één breedte-kant zet. Maar als een kind zich werkelijk de situatie indenkt, dan moet het zich afvragen: hoe gaat dat aan de hoeken? Zitten daar de mensen elkaar niet in den weg met hun benen? En een pienter kind zal dan denken: zo iets moet d'r achter zitten, want anders zou d'r helemaal niets aan zijn! En het zet aan de korte tafeleinden maar één persoon... Of... gaat twijfelen, of de tafel wel rechthoekig is — alleen bij een ovale tafel is het vraagstuk niet idioot.

Verder is een foutieve oplossing mogelijk, die goedgekeurd zal worden: dat het kind de omtrek van de tafel uitrekent, en daar eenvoudig 0.65 M. op deelt. Dan komt er het „goede” antwoord uit, doordat de komponist van de som (bezield door de examen-idioot) z'n hersenen op non-aktief had gezet. Want als die tafel nu eens 0.50 M. langer en 0.50 M. breder was geweest, dan zou het kind dat de omtrek door 0.65 M. deelt, gekomen zijn tot 3 personen

meer, terwijl men er toch werkelijk geen 3 personen meer zetten kan. Tenzij men iemand aan twee zijden tegelijk mag zetten, zo om 'n hoekje heen...

En laat het kind ook vooral niet het ongeluk hebben, te denken om de p o t e n van de tafel. Want dan zou het voor sekuriteit ook aan de lengtezijde wel eens één persoon minder kunnen rekenen...

Wat blijkt dus de voorwaarde, die vervuld moet worden, opdat het kind het „goede” antwoord vindt? Dat het maar helemaal niet z'n verstand gebruikt, zich géén rekenschap geeft van de situatie, doch er aan gewend is, dat een dergelijke opgave enkel en alleen maar een gekke, ondoordachte manier is om de becijfering die men bedoelt, op te geven. Dat het kind de korrekcie aanbrengt: Nou ja, er is natuurlijk bedoeld:...

„We hebben hier z.g. „denkoefeningen” met het motto: „vooral niet werkelijk denken!”

* * *

Intussen, wanneer er „denken”, zich voorstellen van de situatie of zo iets gevraagd wordt, dan is het óók weer bar. Dan wordt er geknikkerd. Zoals in Veendam:

Een jongen speelt om knikkers. Bij het eerste spel verliest hij $\frac{1}{4}$ van zijn bezit. Bij het tweede spel verliest hij $\frac{5}{9}$ van wat hij nog over heeft. Bij het laatste spel wint hij weer evenveel als hij aan het eind van het tweede spel nog over had. Hoeveel knikkers had hij eerst als hij aan het eind 72 knikkers heeft?

Weliswaar kún je deze som ook oplossen door als een idioot te zeggen: Als de jongen eens met één knikker begon. En dan met al die kapotte knikkers te rekenen, tot hij aan 't eind een bezit van $\frac{2}{3}$ knikkers heeft. Maar dat moeten er 72 zijn, of $108 \times \frac{2}{3}$ knikker; nou, dan had-ie er „eerst” ook niet 1, maar 108. Doch de ware manier is „terugrekenen”. Met die rare knikker-sommen moet je altijd „terugrekenen”. Hoe zou je anders raad weten met het Leidse vraagstuk voor meisjes:

Bij het knikkeren verliest A. $\frac{1}{8}$ van zijne (sic) knikkers en B. verliest $\frac{3}{8}$ van de zijne. Als B. nu na het spel $\frac{2}{3}$ bezit van hetgeen A. over heeft en zij samen 75 knikkers over hebben, hoeveel had ieder dan vóór het spel?

Het moge dan waar zijn, dat het erg raar aandoet, dat B. een gedeelte bezit van wat A. over heeft — een welgedresseerd rekenkind weet, wat een idioot met zulk een uitdrukking bedoelt, en wanneer zo'n kind nu maar bijtijds in de gaten heeft, dat de jongens niet met elkaar-alleen knikkeren (wat anders het meest-geliefde geval is) — dan is er kans dat het, terugrekenend, d'r uit komt.

Maar daarmee is een kind niet gewapend tegen sommen over 't hebben van knikkers. Die zijn nog veel erger dan sommen over 't winnen en verliezen. De examen-idioot heeft deze sommen over 't hebben van knikkers uitgevonden, in de hoop de aan winst en verlies gewende jongelui d'r in te laten vliegen, en tot wanhopend geknoei te krijgen.

De lagere school moet dus óók dressereren op vraagstukjes als dit, Helderse:

Drie jongens hebben knikkers. A. en B. hebben samen 53 knikkers, B. en C. samen 67 knikkers. A. en C. hebben samen $\frac{2}{3}$ van al de knikkers. Hoeveel heeft elk?

En het echte knikkeren, dat doen ze daar in den Helder met guldens, die anders gewoonlijk alleen voor heb-sommen dienen:

A. en B. bezitten samen 160 gulden. A. geeft aan B. zooveel als B. heeft. Daarna geeft B. zooveel aan A. als deze had overgehouden. Nu hebben zij evenveel. Hoeveel had elk eerst?

Deze laatste som is het aardige voorbeeld van een „zuivere denksom”; het eigenlijke „rekenen” dat er aan zit, is de moeite niet waard. Maar er is geen sprake van, dat het vraagstuk dienen kan om te „testen”, of het kind het vermogen heeft, zich de beschreven situatie in te denken: het kind zou, wanneer het dat ging doen, om sommen op te lossen, met die andere Helderse som vastlopen; het kind denkt niet, begint er niet aan, zich iets voor te stellen, het probeert zich te herinneren: „Hoe moest zo'n som ook weer?” Knoeit dan op z'n herinnering af, wat met de getalletjes, totdat het „uitkomt”; komt het niet uit, dan knoeit het kind, weer op z'n herinnering af, 'n beetje anders — en zo voort — totdat het wel „uitkomt”. En de arme „opleider” zorgt in vredesnaam maar voor 'n genoegzaam aantal sommen, die 't kind al „gehad” heeft — je reinste dressuur als zelf-doel.

Nog één Veendamertje:

A., B. en C. kunnen samen een werk in 4 dagen voltooien. A. doet per dag 2 maal zooveel als B., terwijl C. per dag evenveel doet als A. en B. samen. In hoeveel dagen kan ieder het werk alleen doen?

Er is geen sprake van, dat een kind, dat niet vooraf gedresseerd is in malle sommen over gekke abstrakties „werk” met gealfabetiseerde werkers van de grilligst-uiteenlopende prestaties, zulk een som maakt. En wie zulke sommen als test gebruikt, die onderzoekt: in hoeverre is dit kind te dressereren in onwerkelijke malligheden. En alleen wie er heilig van overtuigd is, dat de taak van het kind op de middelbare school zal zijn: malligheden en nog eens malligheden uit te halen — alleen die kan in de uitzoekerij door middel van zulke „rekenopgaven” iets doelmatig zien.

* * *

Ten slotte dan wat over de aardrijkskunde-examens. Nu moeten we met kritiek dáárop een beetje voorzichtig wezen, doordat het vak aardrijkskunde in ons hele onderwijs nog zo'n raar vak is. Geen enkel verstandig mens zal ontkennen, dat kinderen moeten leren, met een atlas te werken en in een atlas te lezen, en elk verstandig mens zal erkennen, dat zulk werken met, en lezen in, een atlas onmogelijk is, zonder dat er zekere hoeveelheid parate kaart-kennis is, zo'n soort globale notie van de hoofdzaken. En elk verstandig schoolman weet dan, dat de school daardoor genoodzaakt is te zorgen voor een tamelijk uitgebreide hoeveelheid preciese kaartkennis, die tegen genoeg stootjes en verwerking en afbrokkeling kan, om in de praktijk nog te geven: de vereiste „globale notie”.

Prachtig; dan zou het dus gemakkelijk zijn, tot overeenstemming te komen tussen L.O. en M.O. over die kaartkennis: om 'n paar plaatsen of rivieren meer of minder behoefde men niet te vechten, 't zou eenvoudig een kwestie van afspraak wezen.

Maar wanneer men nu zo de verschillende opgaven, in 1928 door 't gehele land aan aardrijkskunde gegeven, bij elkaar ziet, dan blijkt het gehele stelsel

er op berekend, de atlas zelf overbodig te maken, precies wat Jan Ligthart al jaren geleden hekelde. Er is geen sprake van, dat het M.O. onderzoekt, of er een zekere kern van kaartkennis aanwezig is, waaromheen dan het M.O. zijn „middelbare aardrijkskunde” kan aanbrengen — welneen, men onderzoekt eenvoudig door een steekproef, of de gehele lagere-schoolatlas gememoreerd is, en dan nog wel een atlas met veel details. Bekijkt men nu al die steekproeven bij elkaar — dan blijkt het geheel, dat het Nederlandse kind in z'n arme hoofd moet hebben gestampt om de kans te krijgen op een middelbare school te worden toegelaten, iets schrikbarends. Dat hele examen in kaartkennis zou pas aanvaardbaar zijn, als de kinderen er een atlas bij hadden gekregen. Neem nu een opgaaf als die van de Gem. Middelb. Handelsschool te Amersfoort:

Zeg waar de volgende plaatsen, bergen enz. liggen: Semarang, Peking, Uruguay, Chicago, Goes, Melbourne, Mekka, Mount Everest, Don, Boekeloo.

Een lagere-schoolkind dat met een atlas die opgaaf weet te maken, zal waarachtig wel het middelbare aardrijkskundeonderwijs kunnen volgen. En zo is het met al die kaartvragen van het examen: er hoort verstreking van een atlas bij.¹⁾

Maar behalve op die verkeerde manier naar de kaartkennis, is er ook geïnformeerd naar allerlei aardrijkskundige „weterijtjes” — die met werkelijk weten niets te maken hebben. Nemen we zo voor de hand weg een voorbeeld, uit Delft, voor de H.B.S.:

De Westerschelde of wordt in het zuiden begrensd door, dat in het midden een inham heeft, geheten. De voornaamste grondsoort van deze streek is; het belangrijkste middel van bestaan is er dan ook (hoofdprodukten en). In de provincie daarentegen wordt diezelfde grondsoort voor een groot deel gebruikt voor een ander bestaansmiddel, de en daardoor vindt men er veel fabrieken.

Dit is niet vragen naar werkelijke kennis, zoals kaartkennis tenminste kan zijn, al moet men kaartkennis ook al weer niet verwarren met kennis van de werkelijkheid.

Dat is vragen naar het gememoreerd zijn van boekenkennis; informeren of het kind nog aldoor weet na te praten, wat het indertijd is voorgepraat; onderzoek naar de echo-kapaciteiten van 't kind en het woord-geheugen, anders niet. Een kind zou met het meeste genoegen hier invullen:

De voornaamste grondsoort van deze streek is klei, het belangrijkste middel van bestaan is dan ook steenfabrieken (hoofdprodukten vloertegels en bouwstenen). In de provincie Gelderland daarentegen wordt diezelfde grondsoort voor een groot deel gebruikt voor een ander bestaansmiddel, de tuinbouw, en daardoor vindt men er veel konservenfabrieken.

En dat kind zou dan heus wel een achtenswaardig kind kunnen zijn — en knap in de „aardrijkskunde” ook — het had alleen maar wat andere beweringen moeten leren napraten dan de opgave-komponist onderstelt, dat het gehoord heeft: de officiële boekjes-aardrijkskunde. Lagere school-kinderen (en op de middelbare school zal dat ook nog de eerste tijd blijken) — daar

¹⁾ In Meppel is men een stap in deze richting gegaan: daar hingen tenminste de landkaarten tegen de muur, tijdens het aardrijkskunde-onderzoek.

is al die geleerdheid van grondsoorten en „dan ook”-middelen van bestaan, al die voortbrengselen- en fabriekenweterij woordenkraam voor en anders niet — zodra het gaat over dingen die het kind niet in eigen omgeving bestuderen kan aan de werkelijkheid. Als men in Woerden een kind geeft in te vullen: „De hoofdstad van de provincie Groningen heet...” dan is dat een passabele vraag — ofschoon ook het standpunt te verdedigen is, dat 'n kind, afkomstig van een normale lagere school, dat wel weet, en men dus hiernaar niet meer behoeft te informeren. Maar als daarna de opgave verder gaat: „De bodem van het Noordelijk deel van deze provincie bestaat uit..... Het voornaamste middel van bestaan is daar.....” dan informeert men naar iets volkomen onbelangrijks: wat heeft het nu te betekenen, dat een kind, in Woerden, net weet te praten, of het erg goed bekend is in dat Noorden van Groningen. Na enige jaren is deze soort weterij absoluut vervlogen, zonder iets in het kind achter te laten dan ... tegenzin in de aardrijkskunde der werkelijkheid. Bovendien is nog lang niet goed afgesproken, welke praatjesmakerij het kind moet memoreren. De H.B.S. te Delft wil over het Drents hoogveen deze lezing:

De bodem van Drente bestaat grotendeels uit en Temidden van één der grondsoorten, het liggen langgerekte plaatsen, genaamd, b.v. en Die plaatsen zijn langgerekt, omdat ze gebouwd zijn langs een

Maar die in Zwolle wil 't anders:

Uit welke grondstoffen bestaat het grootste deel van Drente?

Welke grondsoort lag er vroeger aan de grenzen van deze provincie?

Waardoor is deze grondsoort grotendeels verdwenen?

Hoe noemt men de plaatsen, die hier ontstaan zijn?

Noem enkele van die plaatsen.

En Middelharnis heeft deze kijk:

Welke hoogveengebieden kent ge en welke plaatsen zijn daar als veenkoloniën ontstaan?

Maastricht wil dit weten:

Waardoor vermindert het hoogveen steeds? Wat is dalgrond? Wat wordt er op verbouwd?

De meisjes in Leiden moeten 't meer zó geleerd hebben:

in het Oostelijk deel (van Groningen, Red. B.) ligt heel veel Daardoor ontstonden hier, zoals,,

Als hoogveen is afgegraven, wordt de er onder liggende grond gebruikt voor

Zoo ontstond hier een belangrijke industrie van, enz.

Is daar bij die veenkoloniën de grondsoort nu zandgrond, of dalgrond, of hoogveen? Als het hoogveen is afgegraven, ligt het er dan nog?

En het arme Nederlandse kind, dat alleen-al door z'n leeftijd en begripsvermogen niet in staat is, iets te omvatten van de wonderlike geschiedenis der z.g. veenkoloniën in de laatste kwarteeuw, dat moet op al die vragerij maar antwoorden....

* * *

Zoals we nu zo langzamerhand wel bewezen hebben, is een iegelijk, die

begint aan de examineerderij, gedoemd aan de inblazingen van de examens-
idiot te gehoorzamen; en het spreekt vanzelf, dat er ook onder de examen-
opgaven voor aardrijkskunde weer idioterigheden bij bosjes te vinden zijn.
Wij eindigen met de volgende kleine bloemlezing:

Noem enige plaatsen op Java; minstens 6. maar niet meer dan 15. (Middelharnis).
Saragossa is gelegen aan (Middelharnis).
Noem de 2 provinciën van Nederland die de meeste boter leveren. (Amsterdam).
Welke markten hebben: a Leeuwarden, b Sneek, c Bolsward? (Appingedam).
Waardoor komt 't, dat in de Oost een grote rijkdom van planten worden aange-
troffen? (Appingedam).
(Over Engeland, Red. B.) Waar vervaardigt men katoenen- en waar wollen stof-
fen? (Appingedam).
De Bouwhoek ligt in de provincie; de bodem bestaat uit en wordt
gebruikt voor (Dragten).
In welke staten liggen de volgende steden?
Straatsburg, Bremen, Gent, Praag, Marseille, **Bilboa**, Lyon, Bazel, Narvik, Archan-
gel. (Helder).
Wat verbouwt de inlander veel en wat haalt hij uit de bossen? (Maastricht).
De voornaamste suikerhaven is aan de mond van de (H.H. Enschede).
Wat is de evenaar? (Wageningen).
Wat is een kwelder, een polder, een wierde? (Nijmegen).
De voornaamste wolstad in Nederland heet (Vlissingen).
De universiteitsstad in Gelderland heet (Vlissingen, Zierikzee).
Welke grondstoffen (sic) komen in Nederland voor (Meisjes, Roermond).
Noem de zes grootste steden van ons land. Waar leven de mensen in die steden
van? (Chr. H.B.S., Vlaardingen).
Sarela aan de (Steenwijk).
Rijst wordt meestal op sawahs verbouwd. Wat zijn dat?
Wat zijn polders? Is er wel enige overeenkomst tussen polders en sawahs? (Chr.
H.B.S. Zetten).
Leg uit (sic) waarvoor een sluis dient en hoe een schip er door gaat. (Purmerend).
Noem enige staten en havensteden die aan de **Stille Zuidzee** liggen. (Purmerend).
Het tufkrijt van Zuid-Limburg gebruikt men voor en voor (den
Haag).
Amsterdam heeft een belangrijke en industrie. (den Haag).

* * *

Dat we deze staaltjes geven, betekent niet, dat we alle hier niet
vermelde opgaven nog zo slecht niet vinden. Ze hebben allemaal deze gróte
fout: dat voor het examineren van een kind in aardrijkskunde een schrifte-
lijk onderzoek altijd de slechtste methode is. En verschillende leraren geven
dat ook toe: ze konden veel menselijker en doelmatiger een kind mondel-
ling aan de tand voelen.

Maar dat kan nu eenmaal niet: dáárvoor ontbreekt helemaal de tijd; dan
zou voor menig H.B.S.-personeel aan toelatings- en eind-examens zóveel tijd
weggaan, dat maanden en maanden lang de school ongeveer stilstond. Het
aardrijkskunde-onderzoek moet men noodgedwongen wel schriftelijk houden.

Doch wat is daarvan het gevolg? Dat de lagere school zich er niet toe
bepalen kan, z'n leerlingen wat aardrijkskunde te leren — neen, zij moet
haar leerlingen trainen in schriftelijk-te-examineren aardrijkskunde. Het leer-
plan van de lagere school wordt daar dus beheerst door een omstandigheid,
die nu toch werkelijk gehéél vreemd is aan het wezen der lagere school: door
de omstandigheid, dat het personeel der middelbare school niet genoeg
tijd heeft om de kinderexamens in aardrijkskunde mondeling te houden. Van
denatureeren der lagere school gesproken . . .

Een aardig bewijs, voor zover men bij deze ellende iets nog aardig kan
vinden, van de volslagen idioterigheid waartoe daardoor de „opleiding” ver-
valt, levert de bundel van de heer Holtzappel. Daar staat onder één examen-
opgave: „Toegift”; wij onderstellen dus, dat dit geen werkelijk voorgekomen
opgave is, doch eentje, die de heer H. ingelast heeft om zijn bundel als
training-boekje nog doelmatiger te maken dan het al is. Wij menen, dat we
met die „opgave” ons hoofdstuk over de aardrijkskunde-examens wel waardig-
lik besluiten:

Welke fabrieken vindt men:

In Lyon	in Essen
in Nürnberg	in Venetië
in Sheffield	in St. Gallen
in Stoke a. d. Trent	in Maagdenburg
in Birmingham	in St. Etienne
in Seraing	in Solingen
in Stettin	in Sèvres

X (Slot).

Als er één konklusie naar voren springt uit het in deze artikelen aange-
voerde materiaal, dan is het wel deze:

Wie er aan begint, opgaven te verzinnen voor de kinderexamens, ondervindt
zonder genade en prompt de vloek van deze principiëel-boze daad, en wordt
idiot. Is dan niet meer verantwoordelijk te stellen voor wat hij schrijft — en
hoe onaangenaam dit moge zijn voor de stakker, die het treft — eindeloos
veel erger zijn de gevolgen van zulk een ongeval voor het onderwijs: de lagere
school krijgt als leer- en oefeningstof de pathologische produkten
van verziekte breinen.

Zo ontstaan oefeningen, waar boven staat: „Vul met een „dier- of
vogelnaam” in”; alsof een vogel géén dier is! En dan blijkt de „vogel-
naam” die ingevuld moet worden: vink, kwartel, raaf, en twee keer:
vogel!

Zo ontstaan vragen als naar het verschil tussen het schilderij en de
schilderij; en als er in een versje staat: „Het vriest al voort met elke maan” —
dan vraagt men de kandidaten: „Welk verband is er tussen de maan en het
vriezen?”

De eigenaardige rem, die aanwezig is bij iedere normale mens, doordat hij
denkt bij wat hij schrijft, valt weg; men wordt schaamteloos, en gaat geestelijk
naaktlopen. Er komen perverse neigingen. Men wil onderzoeken, of een kind
wel weet, dat de stoffelijke bijv. naamwoorden nog steeds met en worden
geschreven, en laat dan z'n dienstmeisje uitgaan met „het bont-boezelaar”
voor en . . . „een bont-kraag” om — in de hoop dat de kinderen dan niet
zullen schrijven „het bonten boezelaar”, doordat ze denken zullen, dat hier
bedoeld is: een boezelaar met allerlei kleuren.

Men zoekt het kandidaatje listiglijk in de war te maken: laat het „over-
brengen in de volt. teg. tijd”: „Dreigementen overreden nooit iemand”. Of
stelt ze, in examenstemming, voor puzzle's als:

Vul in met e of ee:

r—den—ring, —ret—ken, l—gerst—de.

Men besluit een onderzoek in te stellen naar de familiariteit met de klassieke gehate landvoogd, doch vermoedt dat, gezien de opleiding, deze familiariteit voldoende is. Daarom vindt men uit, er óók nog de kwestie van „wachtte” of „wachte” aan te verbinden, en metéén te kijken, of het rijtje bits, spits, dwars, flets enz. er in zit. Doch dan is het nog niet mooi genoeg: nou moet de zin nog een voor het kind ongewone konstruktie hebben. En zo ontstaat de invulzin:

De—haten (verl. deelw.) slotvoogd wachten (onv. verl. tijd) een wis—dood.

Goed beschouwd, is hier nog zekere gematigdheid betracht: er waren nog méér „moeilikheden” op te stapelen geweest. Het woord „slotvoogd” had men aldus tot een puzzle kunnen maken: (s z)lo(d t)(v f)oo(g ch)(d t).

Trouwens, ook daartoe komt men. Hier is oef. 11 uit „Mijn examen” van Corn. Maars:

a. Vul in:

1. Bij die he(rr-r)innering kwam(en) d—oud—man de tranen in de (oo-o)gen.
2. VI(ei-ij)ers noemden Lodewijk d—Veertiend—, één der (trotsch, overtr. trap) vorsten uit de nieuwe geschiedenis, d—Zonn(en-e)koning.
3. No(g-ch) (th-t)an(ds-s) was mislukking het (ee-e)nige resultaat van alle—met zooveel zorg voorber(ij-ei) (d-dd)e maatregelen.
4. De am(bt-t)enaar bejegt de bezoekers altijd nor(s-sch), maar nauwelijks(s-sch) verschijnt er een jonge dame voor het lo(c-k)et, of hij is de voorkomend(d)heid zelve.
5. Toen de getuig—(meerv.) door d—voorzitter van de jur(ie-y) be(ee-ë)dig(d-t) werden, antwoord(d-dd)e één van (hen-hun), dat zijn geloof hem (verbieden, verl. t.) te zw(e-ee)ren.
6. Iets har(d-t)verheffend(s-sch) is het te zien, dat de naast(e-en)liefde en het meded(o-oo)gen niet geblu(s-sch)t zijn in het hart der Holland(s-sch)e natie.
7. De ont(t)ronen (verl. deelw.) vorst werd vonnissen (verl. deelw.).
8. Wat verbeelden (onv. tegenw. t.) gij u?
9. Li(gt-ch) de dekens op, het is al li(gt-ch) en gij li(gt-ch) nog te bed.
10. Dit is d—man, di—ik bedoel.
11. Hal(s-s)tarrig versmaden (onv. verl. t.) de trot(s-sch)aar(t-d)s onze hulp, later moes(tt-t)en zij om de versmaden (verl. deelw.) hulp smeeken.

En hier zijn nog wat andere zinnen uit dezelfde praktische opleid-bundel, die bewijzen, dat de parodie, die wij in ons „Intermezzo” leverden, verbazend veel van een foto had:

c. Vul in:

1. De jongens bekijken (o.v.t.) nieuws(ch-g)ierig d—tal(l)(o-oo)z—k(o-oo)per—en verguld(d)—voorwerpen, di—d—mars(ch) (m.) van d—koop man bevatten (o.v.t.).
3. De arme jongen sch(ei-ij)den (o.v.t.) met bedroef(d-t) har(d-t) van zijn ouders; de moeder schre(ei-ij)en (o.v.t.) h(e-ee)t—tranen, maar moedig aanvaar(d-dd)e d—knaap d—tocht (m.) en met flink—stap (m.) schrijden (o.v.t.) hij voort.
4. De jager los(tt-t)e versch(ei-ij)den—sch(oo-o)ten op d—beid—havik(k)en, di—men tegen d—met gr(ou-au)w—wolken over(t-o-oo)gen hemel (m.) nauwelijks(s-sch) kon ondersch(ij-ei)den.
6. Toen hij d—blind—(enkelv.) hulpeloos in het druk—gewoel zag staan, wel(d-dd)—er tranen van medel(ei-ij)den in zijn oogen op; hij wonden (o.v.t.) het hoofd af en w(e-ee)ken later (was-had) hij di—vr(es-eez)eljk—aanblik (m.) no(ch-g) niet verg(e-ee)ten.

7. De ontlucht(tt-t)e r(o-oo)vers verschuilen (o.v.t.) zich in allerl(ei-ij) rav(ij-ei)nen en onderaard(s-sch)—h(o-oo)len en ondanks (ei-ij)verig—nasp(o-oo)-ringen kon men h(e-u)n niet ontdekken.

Uit dergelijke „oefeningen” blijkt, hoe 'n geweldig misverstand het is, te denken dat het verschil tussen opleiden voor de H.B.S. en niet opleiden er voor, zou neerkomen op een „wat verder gaan met taal” of op „wat meer grammatika”. Immers, al is men met een kind nóg zo ver gegaan, al heeft men een kind nóg zo veel grammatika geleerd — tegen zülke examen-opgaven is het alleen gewapend, door apart getraind te zijn in deze kunstmakerijen, in geworstel om door deze stekelige onkruid-wouden heen te komen.

Een ogenblik van bezinning — en men zou dit inzien.

* * *

Jawel, bezinning! „Zeg de betekenis” van: arglistige, geleidelik, heuglik, melancholie.

Maar om deze, reeds veel te zware opgave (er is geen moeilijker werk op taalgebied) te redigeren, fabrieke men zinnen, waarin ze voorkomen; dat worden prompt weer idiote zinnen natuurlijk. Eén er van luidt dan:

„Hij raakte echter niet den kluts kwijt”. En nu moet het kind daarna schrijven, dat „de kluts kwijtraken” betekent: „in de war raken”. Maar het kind dat ongedresseerd is, ja zelfs het wél-gedresseerde kind zal drie uit-te-leggen woorden zien staan, en moet alzo de betekenis opgeven o.a. van het woord: kluts.

Een ongelukje bij 't redigeren van de opgave? Zeker, maar een, dat het bedrijf typeert. Men komt zo ver, men zinkt zo diep, dat men eigenlijk niet meer wéét, wát men de kandidaten vraagt. En daartegen moet het op te leiden kind dan gewapend worden door de training van: in ieder geval te antwoorden. Nooit zwijgen, nooit erkennen ergens geen raad op te weten, in ieder geval: antwoorden; je máákt er maar wat van. Het is met zulke ondoordachte vragelij zo gesteld, dat de antwoorden altijd nog kunnen meevallen. „Daar blaast de zefir de starrekens uit,” heeft De Cort „gedicht” en het kind krijgt de opdracht: „Zeg die regel anders.” (R.H.B.S., Sappemeer).

Zeg die regel anders; 't kan niet bommen hoe, maar zeg hem anders, is dat geen eenvoudige opgave? „Daar blaast het windje de sterretjes uit.” Is dat anders of niet? Twéé veranderingen 't liefst!

Och, en wáár men dit soort werk ook grijpt, overal vindt men dezelfde fatale eigenaardigheid: de eigenlike moeilijkheid zit 'em niet in wat het kind aan parate, werkelijke, kennis moet hebben, aan inzicht, aan intelligentie desnoods, om de opgaven te maken — de eigenlike moeilijkheid zit 'em steeds weer in de speciale vorm der vragen, in de onnaspeurlijkheid der bedoelingen van de vrager. Vandaar dan ook de merkwaardige inrichting der opleidingsboekjes: de gehele „leerstof” wordt opgediend in de vorm van invul-oefeningen, puzzles, vragen.

„Waarom heet de 18de eeuw de eeuw van het verval?”

„Omdat er toen zo veel verval was —”

„Wanneer heeft men in ons land algemeen kiesrecht gekregen en waarvoor dient het?”

„Om te kiezen.”

„Wat heeft Daendels gedaan op Java?”

„Geregeerd.”

„Waardoor is Dr. Kuyper bekend?”

„Door de platen van Hahn.”

„Wat bedoelt men in de geschiedenis met: evangeliepredikers, patriotten, het rampjaar, de geuzen, het bestand, een kapitein-generaal-admiraal, een gouverneur-generaal, een landvoogd, schout en schepenen, den bloedraad, de triple-alliantie, den tiendaagschen veldtocht, een stadhoudersloos tijdperk?”

De lezers moeten er eens wat vrije tijd voor nemen, om te trachten, zèlf hierop een behoorlijk antwoord te geven...

* * *

Laat ons pogen, kalmpjes tot een samenvatting, tot een konklusie te komen.

Gezien het algemeen karakter dezer examenopgaven kan géén onderwijzer der lagere school er zich toe bepalen, zijn leerlingen elk, naar hun bevattingsvermogen en andere capaciteiten, zoveel bij te brengen als redelijkerwijze mogelijk kan worden geacht: hij moet rekening houden met de geheel aparte moeilijkheden van de examen-vormen. Een laatste, eenvoudig voorbeeld moge dit nog eenmaal bewijzen: als een onderwijzer weet, dat het onderzoek, of een kind getallen bij elkaar optellen kan, wordt ingesteld door een opgave: „Bepaal de som der getallen...”, dan is die onderwijzer niet verantwoord, als hij de kinderen het optellen-zelf goed leert — hij moet ze ook nog leren: „Als ergens staat: bepaal de som, dan bedoelen ze: tel die getallen op.” In dit geval niet iets ergs, maar toch iets waartegen de onderwijzer z'n leerlingen wapenen moet.

Een „rekening houden met het examen” betekent dus niet alleen: zorgen, dat de vereiste hoeveelheid parate kennis enz. aanwezig is, maar: zorgen, dat het kind die kennis enz. tonen kan ondanks de meest verschillende informatie-manieren, van de eenvoudigste kinderlik-ingestelde, tot de meest volslaggen-krankzinnige, tot de onmogelijkst-verwarde toe.

Welnu, de kinderexamens van 1928 hebben de fout gehad, dat er veel te veel, en steriele, onnutte kennis is gevraagd; maar bovendien, en dat is de allergrootste fout geweest, de vorm der opgaven was in doorsnee zodanig, dat alleen een imbecil er zich niet voor schamen zou.

Te negéren is dit werk niet: het bepaalt onverbiddelijk, wat er bij de „op-leiding” moet geschieden — hoe het onderwijs op de lagere school moet zijn.

Alle gepraat over de „aansluiting” — alle debat over de „Auslese”, alle theorie over de mogelijkheid van wèl-behoorlike examens voor kinderen laat ons koud — op dit moment. Want we staan voor deze schrikkelike realiteit: er is dit kinder-examen, en afgescheiden van z'n al-of-niet-doelmatig-zijn als selektie-methode — het veridiotiseert binnen een paar jaar de lagere school.

De afschaffing van dit examen kàn niet wachten, tot de ideale selektie-methode gevonden is, kàn niet wachten totdat L.O. en M.O. werkelijk „overleg” gaan plegen — elk jaar, dat dit examen blijft bestaan, is een jaar pedagogiese schande voor ons land.

Het moet, kort en goed, verboden worden, bij wijze van spoedmaatregel; en bij alle verdere zoeken: wat dan? — moet voorop staan: zó iets nooit meer!